

ANALİZ

HIRS İLE REALİTE ARASINDA SIKIŞMIŞ BİR AVRUPA BİRLİĞİ: DRAGHI RAPORU

Doç. Dr. Mevlüt Tatlıyer

EKİM 2024

Milli İstihbarat Akademisi

HIRS İLE REALİTE ARASINDA SIKIŞMIŞ BİR AVRUPA BİRLİĞİ: DRAGHI RAPORU

Doç. Dr. Mevlüt Tatlıyer

ANALİZ / EKİM 2024

Milli İstihbarat Akademisi

Telif

Millî İstihbarat Akademisi © 2024

Ankara - TÜRKİYE

Yayın Tarihi: Ekim 2024

Bu çalışmaya ait içeriğin telif hakları Millî İstihbarat Akademisine ait olup 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz.

Millî İstihbarat Akademisi

E-Posta : bilgi@mia.edu.tr

"Bandrol Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 5'inci maddesinin 2'nci fıkrası çerçevesinde bandrol taşıması zorunlu değildir."

ANALİZ / EKİM 2024

HIRS İLE REALİTE ARASINDA SIKIŞMIŞ BİR AVRUPA BİRLİĞİ: DRAGHI RAPORU

İÇİNDEKİLER

YÖNETİCİ ÖZETİ	5
1. GENEL DEĞERLENDİRME: RAPORUN DURUŞU VE TEMEL VARSAYIMLARI	12
2. AVRUPA'NIN MEVCUT DURUMU VE KARŞI KARŞIYA OLDUĞU TEHDİTLER	18
3. AVRUPA'NIN GERİDE KALMAYA BAŞLAMASININ TEMEL NEDENİ: GERÇEK BİR BİRLİK OLMAMASI	22
4. AVRUPA'NIN GERİDE KALMASININ YAKIN NEDENLERİ	26
5. AVRUPA'NIN ALMASI GEREKEN AKSİYONLAR	34
6. GENEL TARTIŞMA	42

ŞEKİL

Şekil 1: Avrupa Birliği'nin İçinde Bulunduğu Fasit Daire22

1. Genel Değerlendirme

Mario Draghi önderliğinde geniş bir ekip tarafından hazırlanan *Avrupa Rekabetçiliğinin Geleceği* raporunun dönüşen/değişen dünyada mevzi kaybetmekte olan Avrupa'ya iddialı/hırslı bir rol/yön çizme çabası içinde olduğunu söylemek mümkündür.

Raporda serdedilen bütün teşhis ve tedavi önerilerinin temelinde Avrupa'nın *Avrupa Birliği'nin yönetiminde hükümranlığında* çok daha fazla ortak hareket etmesi gerektiği bulunmaktadır.

Şu hâlde raporda "gerçekte/normalde olan" ile "olması gerektiği düşünülen" Avrupa arasında bir ayırım yapılmadığı böylece bu ikisinin *ontolojik olarak* birbirleriyle karıştırıldığı ve böylece raporun daha en başta hırs ile realite arasında sıkıştığı görülmektedir.

Raporda ayrıca Avrupalı ülkelerin bütünleşik bir Avrupa Birliği içinde olmalarının bağımsız aktörler olarak hareket etmelerine kıyasla daha doğru/anlamalı/faydalı olduğu basit bir şekilde varsayılmaktadır.

Raporda bir başka dikkat çeken husus ise yapılan karşılaştırmalarda ABD ve Çin arasında temelde bir ayırım yapılmaması ve ABD'nin de aynen Çin gibi -farklı derecelerde de olsa- bir *rakip* olarak kodlanmasıdır.

Nihai tahlilde bu rapor Avrupa'nın çok daha bütünleşik bir birlik hâline gelmesi gerektiğini savunmakta fakat ülkelerin şimdiki gibi görece gevşek bir birliğin çatısı altında kendi yollarına gittiği ve kendi kaderlerini yaşadığı alternatifine kıyasla bu yolu seçmenin neden varoluşsal bir mesele olduğu ve bu yolun neden daha iyi olduğu varsayımlarını/iddialarını temellendirmemektedir.

2. Avrupa'nın Mevcut Durumu

Rapor *genel çerçeve* olarak Avrupa Birliği'nin hâlihazırda özellikle kötü bir pozisyonda olmadığını fakat özellikle yüksek teknolojide geride kalmaya başladığını ve gittikçe mevzi yitirdiğini ve mutlaka bir aksiyon alınması gerektiğini yoksa Avrupa'nın geleceğinin çok parlak olmadığını ifade etmektedir.

3. Avrupa'nın Karşı Karşıya Olduğu Tehditler

Rapora göre Avrupa önemli tehditlerle karşı karşıyadır. İlk olarak Avrupa'nın ciddi düzeyde bir dışa bağımlılık sorunu bulunmaktadır. Avrupa, ithalatının yaklaşık %40'ını ikame edilmesi zor az sayıda tedarikçiden temin etmektedir. İkinci olarak dünyada şu anda kritik hammadde tedarikini güvence altına alma yarışında Avrupa "geride kalmaktadır."

Üçüncü olarak başta Çin olmak üzere yabancı ülkelerin yatırımlarla Avrupa'da önemli bir ağırlığa kavuşması önemli bir "güvenlik riskini" de beraberinde getirmektedir. Dördüncü olarak dünyada korumacılık eğilimleri güçlenmektedir. Küresel ticaretin de önümüzdeki süreçte ivme kaybetmesi beklenmektedir.

Beşinci olarak mevcut ekonomik durağanlık dikkate alındığında Avrupa gelecekte ciddi bir borç sorunu ile karşı karşıya kalabilir. Altıncı olarak rapora göre ABD'nin stratejik doktrini -AUKUS girişiminde görüldüğü gibi- Pasifik Bölgesi'ne kaymaktadır. Bu da güvenlik tehditlerinin artmakta olduğu bir dönemde Avrupa'nın savunma ihtiyaçlarını karşılamada giderek artan oranda kendi başına kalmasına neden olacaktır.

Yedinci olarak Avrupa'da çalışma çağındaki nüfus -temelde doğum oranlarında yaşanan gerileme nedeniyle- son on yıllık süreçte gerilemeye başlamıştır. Sekizinci olarak Avrupa Birliği'nde uzay sektörünün artık zemin kaybetmeye başladığı görülmektedir.

4. Avrupa'nın Geride Kalmaya Başlamasının Temel Nedeni: Gerçek Bir Birlik Olmaması

Raporda *ana sorun* olarak Avrupa'nın sanayide genel manada durağanlaştığı, yüksek teknolojide geride kalmaya başladığı ve dijital devrimi büyük oranda kaçırdığı ifade edilmektedir.

Rapora göre temelde Avrupa düşük sanayi dinamizmi, düşük inovasyon, düşük yatırım ve düşük verimlilik fasit dairesinde "orta teknoloji tuzağına" düşme tehlikesi ile karşı karşıyadır.

Raporda Avrupa'nın geride kalmaya başlamasına birçok yakın ve temel neden öne sürülmekle birlikte bu nedenlerin hepsinin gelip dayandığı ortak nokta Avrupa Birliği'nin *gerçek manada bir birlik* olmamasıdır. Bu "en temel soruna" karşı öne sürülen çoğu çözüm önerisinin ortak noktası da Avrupa Birliği'nin daha bütünleşik ve koordineli bir yapıya kavuşması gerekliliği olmuştur.

İlk olarak raporda Avrupa'nın "odağının" olmadığı ve "ortak hedefler" belirlenmesine rağmen bunların yeterince "önceliklendirilmediği" ve "ortak politika aksiyonlarına" dönüşmediği ifade edil-

mektedir. İkinci olarak raporda Ortak Pazar'ın (*Single Market*) "çok parçalı" olmasının firmaların yeterli ölçüde ulaşmalarının önünde ciddi bir engel teşkil ettiği ifade edilmektedir.

Üçüncü olarak Avrupa'nın büyük bir kolektif harcama gücünün bulunduğu fakat bu gücün birlikte hareket etmeme ve koordinasyonsuzluk nedeniyle dağıldığı ve böylece Avrupa'nın "ortak kaynaklarını" israf ettiği belirtilmektedir. Dördüncü olarak raporda Avrupa Birliği'nin aşırı bürokratik bir yapıya sahip olduğu ve bunun da etkisizlik, hantallık ve atalet ürettiği ifade edilmektedir.

5. Avrupa'nın Geride Kalmaya Başlamasının Yakın Nedenleri

Avrupa'nın *bir bütün olarak* geride kalmaya başlamasının yakın nedenleri olarak raporda şu faktörlerin öne sürüldüğü görülmektedir:

- a) dijital/ileri teknolojide Avrupa'nın geride kalması ve Avrupa'nın dijital altyapısının (telekomünikasyon ve bulut) çok parçalı ve zayıf olması,
- b) araştırma ve inovasyonda (Ar&In) Avrupa'nın geride kalması,
- c) yapılan inovasyonların yeterince ticarileşmemesi ve Avrupa'nın mevcut girişimcilerinin ciddi bir kısmını da ABD'ye kaptırma eğiliminde olması,
- d) sermaye piyasalarının çok parçalı bir yapıya sahip olması ve tasarrufların sermaye piyasalarına yönelme düzeyinin görece düşük olması,
- e) eğitimde vasat bir performans sergilenmesi ve ciddi bir işgücü/beceri açığı bulunması,
- f) enerjinin Avrupa'da çok pahalı olması,
- g) savunma sanayiinin geri kalmış olması,
- h) yeşil dönüşümde hızla mevzi kaybedilmesi,
- i) Avrupa Birliği'nin bütçesinin "çok az" olması,
- j) bürokrasinin aşırı düzeyde olması,
- k) iklim politikasının gerektirdiği derinlikte/düzye bir sanayileşme politikasının olmaması.

6. Avrupa'nın Alması Gereken Aksiyonlar

Raporda Avrupa Birliği'nin dünyada *öncü/büyük bir aktör* hâline gelebilmesi için dört temel aksiyonun alınması gerektiği ifade edilmektedir. İlk olarak Ortak Pazar'ın gerçek manada bir ortak pazar hâline gelmesi gerekmektedir. İkinci olarak sanayileşme, ticaret ve rekabet politikaları etkin bir şekilde uygulanmalı ve birbirleriyle de uyum içerisinde olmalıdır.

Üçüncü olarak ilgili hedeflere ulaşabilmek için -GSYH'nin %5'i düzeyinde- çok ciddi yatırımların yapılması gerekmektedir. Dördüncü olarak Avrupa Birliği'nin yönetimi reforme edilerek koordinasyon ve işbirliği düzeyi artırılmalı ve regülasyon yükü azaltılmalıdır. İlerleyebilmek için Avrupa Birliği -daha önce olmadığı kadar- gerçek bir "birlik" gibi hareket etmelidir.

Raporda alınması gerektiği belirtilen aksiyonları kendi içinde *yatırım, bütünleşme* ve *politika aksiyonları* olarak üçe ayırabiliriz.

Rapora göre alınması gereken *yatırım aksiyonları* şunlardır:

- a) *Yatırım İzleme Mekanizması*¹ güçlendirilmelidir.
- b) Yapay zekâ Avrupa sanayiine entegre edilmelidir.
- c) *Araştırma ve İnovasyon Programı* reformdan geçirilmelidir.
- d) Temel araştırmalar ve akademi daha çok desteklenmelidir.
- e) Girişimlerin büyüyerek yeterli ölçeğe ulaşabilmesi kolaylaştırılmalıdır.
- f) Bulut hizmetlerinde belli düzeyde bir kapasite oluşturulmalıdır.
- g) Sağlık verilerinin araştırma amacıyla kullanımı sağlanmalıdır.
- h) Varlığa dayalı menkul kıymetleştirme (*securitization*) yeniden canlandırılmalıdır.

Rapora göre alınması gereken *bütünleşme aksiyonları* ise şunlardır:

- a) *Araştırma ve İnovasyon Birliği* kurulmalıdır.
- b) Telekomünikasyon sektörü konsolide edilmelidir.
- c) Enerji sektöründe ortak hareket edilmelidir.
- d) Yeşil enerji şebekelerinin oluşturulmasına odaklanılmalıdır.
- e) Savunma sektöründe işbirliği güçlendirilmelidir.
- f) *Sermaye Piyasaları Birliği* oluşturulmalı ve *Avrupa Menkul Kıymetler ve Piyasalar Otoritesi* tek bir ortak regülatör hâline getirilmelidir.

Rapora göre alınması gereken *politika aksiyonları* ise şunlardır:

- a) Avrupa Birliği bütçesi reformdan geçirilmelidir.
- b) Yatırımlara ayrılan kaynaklar ciddi şekilde artmalıdır.
- c) Hakiki bir "*yabancı iktisat politikası*" geliştirilmelidir.
- d) Beceri açığı kapatılmalıdır.
- e) Kritik hammaddelerde kapasite artırılmaya çalışılmalıdır.
- f) Karbonsuzlaşmada rakiplerine kıyasla daha iddialı olan Avrupa Birliği bu alanda çok ciddi yatırımlar yapmak durumundadır.

¹ Investment Screening Mechanism.

7. Genel Tartışma

Raporda ortaya konulan çözüm önerileri Avrupa'nın şimdikine kıyasla ve daha önce hiç olmadığı kadar bütünleşik hâle gelmesini, ülkelerin karar alma mekanizmalarının büyük kısmını Avrupa Birliği'ne devretmelerini ve nihayetinde ortaya fiilen bir *Avrupa Birleşik Devletleri*'nin çıkmasını gerektirmektedir.

Avrupa ülkeleri arasında önemli düzeyde bir ekonomik/ticari etkileşim ve ortak kimlik/çıkar algısı bulunmakla birlikte bunların "sınırlılıkları" dikkatlerden kaçmamalıdır. Mevcut ortak kimlik/çıkar algısı düzeyinin şimdikinden çok daha bütünleşik bir Avrupa Birliği için yeterli olmadığı ise ortadadır.

Mevcut bütçe büyüklüğüne ve sahip olunan önceliklere bakıldığında Avrupa Birliği aslında *bütünleşik bir uluslarüstü* yapılanma değil kısıtlı bir ortak paydanın belirlendiği dar bir çerçeveye sahip *ülkeler arası bir parasal/ticari kulüp* hükmündedir.

Avrupa Birliği'nin mevcut gücünü konsolide ederek belli hedeflere/projelere yoğunlaşması ve böylece Avrupa Birliği'nin belli projeler üzerinde ortaklıkların yapıldığı bir birliğe dönüşmesi Avrupa'nın çıkarına en uygun çözüm önerisi olabilir.

Raporda "*eğer harekete geçmezsek, refahımızdan, doğamızdan veya özgürlüğümüzden taviz vermek zorunda kalacağız*" denilmektedir. Belirtmek gerekir ki yanlış teşhis ve gerçekçi olmayan bir tedavi yöntemi hiç harekete geçmemekten daha kötü sonuçlar doğurabilir.

Küresel/bölgesel *denge* ve *dengesizliklerin* güncellenmeye başladığı ve mevcut dünya sisteminin çatırdamakta olduğu bu çağda Türkiye olarak da bütün boyutlarda "mevcut durumumuzu" -artlılarıyla/eksileriyle ve fırsatlarıyla/tehditleriyle- derinlikli bir şekilde "anlamamız" ve orta/uzun vadede ulaşmak istediğimiz somut hedefleri net bir şekilde belirleyip bunlara göre bir "yol haritası" oluşturmamız gerekmektedir.

1. Genel Değerlendirme: Raporun Duruşu ve Temel Varsayımları

1. Genel Değerlendirme: Raporun Duruşu ve Temel Varsayımları

Mario Draghi önderliğinde geniş bir ekip tarafından hazırlanan² *Avrupa Rekabetçiliğinin Geleceği* (*The Future of European Competitiveness*)³ raporunun dönüştürülen/değişen dünyada mevzi kaybetmekte olan Avrupa'ya iddialı/hırslı bir rol/yön çizme çabası içinde olduğunu söylemek mümkündür.

Rapor *söylediklerinin* yanı sıra *duruşu ve temel varsayımları* ile oldukça dikkat çekicidir.

İlk olarak raporda Avrupa Birliği *üçüncü aktör* olarak sürekli bir şekilde ABD ve Çin ile karşılaştırılmaktadır. Buna ek olarak raporda Avrupa kıtası ile Avrupa Birliği arasında herhangi bir ayırım yapılmadığı görülmekte ve böylece bu ikisinin *temelde aynı şey olduğu* varsayılmaktadır. Hatta Draghi, rapora dönük olarak Avrupa Parlamentosunda yaptığı hitapta⁴ "bu rapor *kitabımız için zor bir zamanda çıkmıştır*" diyerek rapordaki bu varsayımı mücessem hâle getirmektedir.⁵

Öte yandan raporda serdedilen bütün teşhis ve tedavi önerilerinin temelinde Avrupa'nın *Avrupa Birliği'nin yönetiminde/hükümranlığında* çok daha fazla ortak hareket etmesi gerektiği bulunmaktadır.

Şu hâlde raporda "gerçekte/normalde olan" ile "olması gerektiği düşünülen" Avrupa arasında bir ayırım yapılmadığı böylece bu ikisinin *ontolojik olarak birbirleriyle karıştırıldığı* ve böylece raporun daha en başta hırs ile realite arasında sıkıştığı görülmektedir.

Draghi, hitabında "Avrupa'nın" önünde üç seçenek (*pasiflik, çıkış, bütünleşme*) olduğunu ifade etmektedir. Çıkışın "denendiğini" fakat amaçlanan sonucu vermediğini, pasifliğin gittikçe daha da savunulamaz bir tercih hâline geldiğini ve bütünleşmenin geriye kalan tek "ümit" olduğunu ifade etmektedir. Şu hâlde Draghi, Avrupa kıtasında bulunan ülkelerin "Avrupa [birliği] hâline gelmesinin" henüz gerçekleşmediğini ve bunun "son çare" olduğunu ifade etmektedir.

Raporda bir taraftan sürekli bir şekilde bütünleşmenin gerekliliğinden bahsedilirken diğer taraftan da sanki söz konusu bütünleşme daha baştan varmış/sağlanmış gibi temelde "bütünleşik bir Avrupa" olduğu varsayılmaktadır/umulmaktadır. Yani rapor temelde *kendimizi bütünleşik bir birlik olarak görürsek/düşünürsek/algıyorsak kendimiz için "böyle bir kimlik üretirsek/düşünürsek" diğer büyük güçlerin gerisinde kaldığımızı görüyoruz. Geride kalmamak için bütünleşik bir birlik olmak zorundayız* şeklinde döngüsel bir muhakemeden muzdariptir.

² "Acknowledgement" (The Future of European Competitiveness Report).

³ "The future of European competitiveness – A competitiveness strategy for Europe."

⁴ "Address by Mr. Draghi – Presentation of the report on the Future of European competitiveness – European Parliament – Strasbourg – 17 September 2024."

⁵ Bu analizde de hem raporda o şekilde bir varsayımda/kullanımda bulunulduğundan hem de kullanım kolaylığı açısından Avrupa ile Avrupa Birliği kavramları birçok yerde birbirinin yerine geçebilecek şekilde kullanılmıştır.

Draghi, hitabında "karşı karşıya olduğumuz mücadelenin boyutunun ulusal ekonomilerimizin boyutunu çok aştığını anlamamız önemlidir. Bu dünyada ancak birlik olarak gücümüzü koruyabilir ve değerlerimizi savunabiliriz" demektedir. Yine Draghi burada da döngüsel muhakeme çerçevesinde "olmayan bir birliğin" olması hâlinde ne gibi bir mücadelenin içinde olacağını ifade etmektedir.

Avrupa Birliği'nin nihayetinde önemli düzeyde "işbirliğinin yapıldığı" bir birlik olduğu ve çok güçlü olmasa da ortada bir Avrupalı kimliğinin bulunduğu söylenebilir. Bununla birlikte Avrupa Birliği'ne üye olmayan birkaç Avrupa ülkesi bulunduğu gibi yedi üye ülke de -Avrupa Birliği'nin en büyük projesi olarak nitelendirilebilecek- Avro Bölgesi içinde değildir. İyi bilindiği üzere Birleşik Krallık da 2020'de AB'den ve "AB Projesi'nden" ayrılmıştır.

Avro ve Ortak Pazar, Avrupa Birliği'ne üye ülkeleri finansal/ticari boyutta önemli ölçüde "birleştirmiş" olsa da Avrupa Birliği'nin üst bir yapı olarak üye ülkeler adına "düşünebileceği" ve "hareket edebileceği" ölçüde bütüncül hâle gelmediği veya gelemeyeceği ortadadır. Şu hâlde doğal olarak ortada bir *Avrupa Birleşik Devletleri* yoktur ve gelecekte bunun gerçekleşmesi de beklenmemelidir. Zira Avrupa ülkeleri birçok boyutta oldukça heterojen bir yapıya sahiptir ve ortak/güçlü bir *Avrupalı kimliğinden* söz edebilmek mümkün görünmemektedir.

Bu genel çerçeve, yansımaları Avrupa Birliği'nin üye ülkelere kıyasla *görelî büyüklüğünde* bulmaktadır. Avrupa Birliği'nin toplam bütçesi birliğe üye ülkelerin toplam bütçelerinin *ellide biri* kadardır. Bu durum Avrupa Birliği'nin Avrupa üzerindeki hükümlerlik düzeyinin oldukça düşük olduğunu ima etmektedir.

Öte yandan herhangi bir uluslararası organizasyonun tam manasıyla veya çoğunlukla hakiki bir "birlik" olabilmesi için ilgili organizasyonun bir "*siyasi ve mali birlik*" yapısına sahip olması ve çeşitli kaynak/yük aktarımlarının birlik içerisinde görece sorunsuz bir şekilde gerçekleştirilebilmesi gerekmektedir. Şu hâlde çoğu ülkede ekonomik olarak avantajlı bölgelerden dezavantajlı bölgelere ciddi düzeyde bir kaynak transferinin *sürekli bir şekilde* gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu şekilde/boyutta bir kaynak/yük transferinin Avrupa Birliği içinde gerçekleşmesi ise mümkün değildir. Küresel ekonomik kriz akabinde Avrupa'nın oldukça dağınık bir görüntü sergilemesi ve özellikle kötü durumlara düşen Yunanistan'ın Avrupa Birliği'nden yeterince destek görememesi bu durumu net bir şekilde ortaya koymuş ve temelde Avrupa Birliği'ne ciddi bir varoluşsal darbe indirmiştir denilebilir.

Şu hâlde Avrupa Birliği önemli oranda parasal/ticari bir birlik hâline gelmiş olsa da temelde *siyasi ve mali bir birlik* olmaması ve "AB hükümetinin" üye ülkelere kıyasla son derece "küçük" olması Avrupa Birliği'nin *tek/bütüncül bir politik yapı* olarak değerlendirilebilmesine olanak tanımamaktadır.

Öte yandan Avrupalı aktörler bir fikir/yapı olarak Avrupa'nın ve Avrupa Birliği'nin varlık sebebi olarak Avrupa'nın "ürettiği" evrensel/temel değerlerin "savunulması" olduğunu öteden beri sıklıkla ifade etmektedirler. Draghi de rapora dönük hitabında Avrupa Birliği'nin varlık sebebinin Avrupa'nın "temel değerlerinin" (*demokrasi, özgürlük, barış, eşitlik ve refah*) her zaman el üstünde tutulmasını sağlamak olarak ifade etmektedir. Bununla birlikte Avrupa'nın *genel olarak* söz konusu "temel/evrensel

değerleri” hakikaten benimsemiş noktasında ciddi sorunlar yaşadığı ve “temel/evrensel değerler” ile “çıkart” arasında kaldığında tercihini çıkardan yana kullanma eğiliminde olduğu bilinmektedir/görülmektedir. İsrail’in Gazze’de gerçekleştirmekte olduğu soykırıma karşı -önemli/belli istisnalar dışında- Avrupa’nın genel olarak net bir şekilde İsrail’in yanında konumlanması da bu duruşun en son yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır.

Şu hâlde temelde Avrupa ülkelerinde sahip olunan “gizli toplum sözleşmelerinde” zenginliğin ve refahın ciddi bir paya sahip olduğu söylenebilir. Gizli toplum sözleşmesinin temel şartının giderek “zayıflaması” durumunda bireyler giderek daha “memnuniyetsiz” hâle gelecek bu durum da Avrupa ülkelerini kendi içinde daha parçalı/heterojen hâle getirecektir. Avrupa’da genel manada aşırı sağın ciddi bir yükselişte olması bu açıdan oldukça normal bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Şu hâlde üye ülkelerin kendi içlerinde dahi daha parçalı/heterojen hâle geldiği bir senaryoda AB Projesi’nin ve Avrupa Birliği’nin de zayıflaması mukadderdir.

Öte yandan Avrupa Birliği’nin belli boyutlarda ve genel olarak önemli oranda daha bütünlük bir birlik hâline gelebilmesinin önünde herhangi bir varoluşsal/yapısal engel bulunmamaktadır. AB/Avrupa gerçekten şu anki hâlden *belli oranda* daha bütünlük bir yapıya kavuşabilirse yine bazı boyutlarda belli oranda gelişim/kalkınma sağlayabilecektir. Fakat söz konusu gelişimin/kalkınmanın boyutu AB/Avrupa’nın sahip olduğu içsel parçalılık/parçalanmışlık dikkate alındığında kısıtlı kalmak durumundadır. Yani AB/Avrupa söz konusu hedefleri hayata geçirmede “başarılı” olabilese bile bu ancak “kısmi/sınırlı” bir başarı niteliğinde olacaktır ki bunun “iyimser senaryo” olduğunu ifade etmek gerekir. Kötümser senaryoda Avrupa Birliği’nin daha da parçalı/zayıf hâle geleceği ifade edilebilir. Nötr senaryo ise Avrupa Birliği’nin mevcut durumunu orta/uzun vadede sürdürmesidir. Şu hâlde kötümser senaryonun en muhtemel senaryo olduğu, arkasından ise nötr senaryonun geldiği söylenebilir.

Bu bağlamda Draghi’nin hitabında sarfettiği şu sözler Avrupa’nın ve Avrupa Birliği’nin mevcut durumunu iyi özetlemektedir:

“Birçok anahtar soruda ne yapmamız gerektiği hususunda parçalanmış durumdayız. Avrupa’nın büyük kısmında gitmekte olduğumuz yön ile ilgili memnuniyetsizlik var.”

İkinci olarak raporda Avrupalı ülkelerin bütünlük bir Avrupa Birliği içinde olmalarının bağımsız aktörler olarak hareket etmelerine kıyasla daha doğru/anlamalı/faydalı olduğu basit bir şekilde varsayılmaktadır. Draghi de hitabında Birleşik Krallık’ın kendi yoluna gittiğini fakat istediği sonucu elde edemediğini ifade etmiştir. Şu hâlde rapor Almanya’nın veya İsveç’in *neden* kendisini ayrı bir aktör olarak düşünmemesi/görmemesi gerektiğine dönük olarak hiçbir şey söylememektedir. Avrupa Birliği’nde bütünlüklenmenin çok daha ciddi düzeylerde olmasının gerektiği ve bu uğurda ortaklaşa çok ciddi yatırımların/projelerin gerçekleştirilmesi gerektiği belirtilen raporda bütünlüklenmenin “alternatifine kıyasla” neden gerçekleşmesi gerektiğine dair herhangi bir temellendirmede bulunulmaması oldukça ilginçtir.

Rapora göre Avrupa Birliği'nin küresel bir aktör olabilmesi için çok daha ciddi düzeyde bir bütünleşmenin sağlanması gerekmektedir. Birlikte Avrupa Birliği'nin neden küresel bir aktör olması gerektiği sorusuna verilen tek -genel ve yüzeysel- cevap ise Avrupa'nın sahip olduğu iddia edilen "temel değerlerdir." Şu hâlde Avrupa Birliği'nin raporda bahsedilen "güce" kavuşabilmesi için üye ülkelerin bu "proje"ye çok ciddi yatırımlar yapması gerekmektedir. Ülkelerin başarı şansı çeşitli nedenlerle çok yüksek olmayan bu projeye bu düzeyde bir yatırım yapmaktansa yine belli ölçüde bütünleşik Avrupa'da "kendi yollarına" gitmeleri ve kendi başlarına bölgesel bir güç ve refah devleti olma projesine yatırım yapmaları daha anlamlı olabilir. Raporda bu fikrin "neden doğru olmadığına" dair hiçbir söylem/argüman geliştirilmediği görülmektedir. Bu nedenle raporun Avrupa kamuoyunu "Bütünleşik Avrupa Projesi'ne" ikna edebilme noktasında başarılı olabileceğini söyleyebilmek zordur.

Raporda bir başka dikkat çeken husus ise yapılan karşılaştırmalarda ABD ve Çin arasında temelde bir ayırım yapılmaması ve ABD'nin de aynen Çin gibi -farklı derecelerde de olsa- bir *rakip* olarak kodlanmasıdır. Raporda Avrupa ile Çin'in çıkarlarının belli boyutlarda uyumsuz olduğuna dönük ifadelerle yer yer karşılaşılmakla birlikte -ABD ile Çin arasında olduğu gibi- Avrupa ile Çin arasında başat/varoluşsal bir mücadelenin bulunduğu dönük olarak temel bir ima/fikir bulunmamaktadır. Şu hâlde rapor Avrupa Birliği'nin ABD'den bağımsızlaşarak kendi başına (büyük) bir *aktör* olması gerektiği ve özellikle Çin hususunda ABD ile aralarında tam bir çıkar uyumunun *bulunmadığı* imasına sahiptir denilebilir.

Nihai tahlilde bu rapor Avrupa'nın çok daha bütünleşik bir birlik hâline gelmesi gerektiğini savunmakta fakat ülkelerin şimdiki gibi görece gevşek bir birliğin çatısı altında kendi yollarına gittiği ve kendi kaderlerini yaşadığı alternatifine kıyasla bu yolu seçmenin neden varoluşsal bir mesele olduğu ve bu yolun neden daha iyi olduğu varsayımlarını/iddialarını temellendirmemektedir.

2. Avrupa'nın Mevcut Durumu ve Karşı Karşıya Olduğu Tehditler

2. Avrupa'nın Mevcut Durumu ve Karşı Karşıya Olduğu Tehditler⁶

Rapor *genel çerçeve* olarak Avrupa Birliği'nin hâlihazırda özellikle kötü bir pozisyonda olmadığını fakat gittikçe mevzi yitirdiğini ve mutlaka bir aksiyon alınması gerektiğini yoksa Avrupa'nın geleceğinin çok parlak olmadığını ifade etmektedir.

İlk olarak 2002 itibarıyla ABD'nin ekonomik büyüklüğü (GSYH - Gayri Safi Yurtiçi Hasıla) Avrupa Birliği'nden %17 daha fazla iken bu fark 2023 itibarıyla %30 düzeyine çıkmıştır. Satın alma gücü paritesine (SGP) göre millî gelir bazında ise aynı dönemde aradaki fark %4'ten %12'ye çıkmıştır. 2002'de çok daha gerilerde olan Çin ise son yıllarda Avrupa Birliği'ni geçmiştir ve aradaki fark da giderek açılmaktadır. Bu durum SGP'ye göre ekonomik büyüklükte özellikle belirgindir.

ABD ile Avrupa Birliği arasında (SGP bazlı) kişi başı millî gelirler arasındaki fark 2023 itibarıyla %34 düzeyindedir. Bu farkın yaklaşık %70'i ise Avrupa Birliği'nde verimliliğin daha düşük olmasından kaynaklanmaktadır. Kişi başı harcanabilir gelir ise 2000-2023 döneminde ABD'de Avrupa Birliği'ne kıyasla iki kat daha fazla artmıştır.

1945 itibarıyla Avrupa Birliği'nin işgücü verimliliği ABD'nin %22'sine kadar gerilemişken 1995 itibarıyla %95'e ulaşmıştır. Fakat daha sonraki süreçte -Avrupa Birliği'nde işgücü verimliliği ABD'den daha çok gerilediğinden- aradaki fark tekrar açılmış ve işgücü verimliliği ABD'nin %80'i düzeyine gerilemiştir.

İkinci olarak Avrupa Birliği'nin dünya ticaretindeki payı da uzun bir süre durağan kaldıktan sonra son yıllarda gerilemeye başlamıştır. Avrupa Merkez Bankasına⁷ göre de Çin'in Avrupa ile direkt olarak rekabet içerisinde olduğu sektörlerin oranı 2002'den bu yana %25'ten %40'a çıkmıştır.

Üçüncü olarak Avrupa Birliği'nin küresel teknoloji sektöründeki yeri iyi değildir ve durum gittikçe kötüye gitmektedir. Dünyanın en büyük 50 teknoloji şirketinin sadece dördü Avrupalıdır ve 2013-2023 döneminde Avrupa'nın küresel teknoloji gelirlerindeki payı %22'den %18'e düşmüştür. ABD'nin payı ise %30'dan %38'e yükselmiştir.

Dördüncü olarak teknolojik canlılık hususunda Avrupa hiç de iyi bir karneye sahip değildir. Son elli yılda kurulmuş ve 100 milyar avronun üzerinde piyasa değerine sahip hiçbir Avrupalı firma bulunmamaktadır. Öte yandan piyasa değeri 1 trilyon avronun üzerinde bulunan altı ABD'li firmanın tamamı son elli yılda kurulmuştur.

Öte yandan rapora göre Avrupa önemli tehditlerle karşı karşıyadır. İlk olarak Avrupa'nın ciddi düzeyde bir dışa bağımlılık sorunu bulunmaktadır. Avrupa, ithalatının yaklaşık %40'ını az sayıda tedarikçiden temin etmektedir ve bu ürünlerin başka tedarikçilerden ikame edilebilme derecesi düşüktür. Yine bu ithalatın yarısı "stratejik olarak uyumlu olunmayan" ülkelerden yapılmaktadır.

⁶ Bu analizde yer alan verilerin ve veriye dayalı bilgilerin/yargıların kaynağı ilgili rapordur.

⁷ European Central Bank - ECB.

Durum özellikle yüksek teknoloji ürünlerde vahimdir. Avrupa Birliği, dijital ürünler/hizmetler/altyapı ve fikrî mülkiyette %80'den fazla yabancı ülkelere bağımlıdır. Özellikle yarı iletkenlerde Avrupa sınırlı bir kapasiteye sahiptir. Avrupa çip tasarımı, paketlenmesi ve montajında dışarıya bağımlı hâldedir. Çip üretiminde önemli bir yere sahip olan yonga (*wafers*) üretiminde Asya dünyadaki toplam kapasitenin %75-90'ına sahiptir. Bulut hizmetlerinde Avrupa'nın ABD'li firmalara olan bağımlılığı da "muazzam" düzeydedir. Rapora göre söz konusu bağımlılıklar Avrupa karşısında bir "jeopolitik silah" olarak kullanılabilme potansiyeline sahiptir.

Bununla birlikte rapora göre Avrupa bir ikileme karşı karşıyadır. Giderek artan oranda Çin'e yaslanmak Avrupa'nın karbonsuzlaşma politikasına hizmet etmekle beraber bu aynı zamanda Avrupa'nın *yeşil enerji*⁸ ve otomotiv sektörleri için de ciddi bir "tehdit" niteliğindedir.

İkinci olarak dünyada şu anda kritik hammadde tedarikini güvence altına alma yarışında Avrupa "geride kalmaktadır." Çin ve ABD devletleri bu konuda ciddi bir irade gösterirken Avrupa'da bu iş çoğunlukla özel sektöre "bırakılmıştır." Rapora göre kritik hammadde üretiminde az sayıda ülkenin söz sahibi olması Avrupa için önemli bir tehdit niteliğindedir. Örneğin nikel, bakır, lityum ve kobalt metallerinde %35-70 düzeyinde işleme payıyla Çin şu anda dünyanın en büyük oyuncusu konumdadır.

Üçüncü olarak Avrupa Birliği üyesi ülkeler şu ana dek Çin menşeli doğrudan yabancı yatırımları "teşvik etme" stratejisi izlemişlerdir. Fakat başta Çin olmak üzere yabancı ülkelerin yatırımlarla Avrupa'da önemli bir ağırlığa kavuşması önemli bir "güvenlik riskini" de beraberinde getirmektedir.

Dördüncü olarak dünyada korumacılık eğilimleri güçlenmektedir. Küresel ticaretin de önümüzdeki süreçte ivme kaybetmesi beklenmektedir. IMF'nin tahminine göre 2010-2019 döneminde yılda ortalama %4,9 büyüyen küresel ticaret orta vadede yılda %3,2 düzeyinde büyüyecektir. Bu da dışa açıklık düzeyi yüksek olan Avrupa için bir tehdit niteliğindedir.

Beşinci olarak Avrupa gelecekte ciddi bir borç sorunu ile karşı karşıya kalabilir. Eğer %0,7 düzeyindeki ortalama işgücü verimliliği yükseltilemezse bu 2050'ye kadar GSYH'nin ancak mevcut düzeyinde kalması anlamına gelecektir. Rapora göre Avrupa'da kamu borcunun hâlihazırdaki yüksekliği ve karbonsuzlaşma, dijitalleşme ve savunma için yapılması gereken ekstra harcamalar dikkate alındığında Avrupa gelecekte sürdürülemez bir borç düzeyi ile karşı karşıya kalabilecektir.

Altıncı olarak rapora göre ABD'nin stratejik doktrini -AUKUS girişiminde görüldüğü gibi- Pasifik Bölgesi'ne kaymaktadır. Bu da güvenlik tehditlerinin artmakta olduğu bir dönemde Avrupa'nın savunma ihtiyaçlarını karşılamada giderek artan oranda kendi başına kalmasına neden olacaktır. Avrupa'nın savunma harcamalarında bir bütün olarak %2 barajına ulaşabilmesi için savunma harcamalarını yıllık olarak 60 milyar avro artırması gerekmektedir. Ayrıca savunma sanayiinde yeterli kabiliyete ulaşabilmek için gelecek on yılda tam 500 milyar avro yatırım yapmak gerekmektedir. Şu hâlde Avrupa savunma sektöründe bu dönüşümü sağlayamaması durumunda ciddi bir güvenlik tehdidi ile karşı karşıya kalacaktır.

⁸ Clean technology.

Yedinci olarak Avrupa'da çalışma çağındaki nüfus -temelde doğum oranlarında yaşanan gerileme nedeniyle- son on yıllık süreçte gerilemeye başlamıştır. 2040'ta Avrupa Birliği'nin işgücünün yılda yaklaşık 2 milyon kişi azalması beklenmektedir. ABD'de ise nüfusun -yavaşlamakla birlikte- artmaya devam etmesi beklenmektedir. Çin'de ise gelecek 40 yılda çalışma çağındaki nüfusta çok ciddi bir gerileme -1 milyardan 600 milyona- beklenmekle birlikte Çin yine de büyük bir işgücüne sahip olmaya devam edecektir.

Sekizinci olarak rapora göre Avrupa Birliği'nde uzay sektörü daha az kaynağa sahip olmasına rağmen oldukça gelişmiş bir yapıya sahip olmuştur. Fakat bu sektörün artık zemin kaybetmeye başladığı görülmektedir. Örnek olarak roket fırlatma aracı (*launcher - Ariane 4-5*) ve jeostatik uydu (*geostationary satellite*) ürünlerinde Avrupa'nın öncü pozisyonunu yitirdiği görülmektedir. Son kırk yılda bu sektör için yapılan harcamalar ABD'nin gerçekleştirdiği harcamaların %15-20'si düzeyinde olmuştur. 2023 itibarıyla da Avrupa'da uzay sektörü için yapılan toplam harcama 15 milyar dolar iken ABD'de tam 73 milyar dolar olmuştur. Çin'in de birkaç yıl içinde 20 milyar dolar harcama düzeyine ulaşarak Avrupa Birliği'ni geçmesi beklenmektedir.

3. Avrupa'nın Geride Kalmaya Başlamasının Temel Nedeni: Gerçek Bir Birlik Olmaması

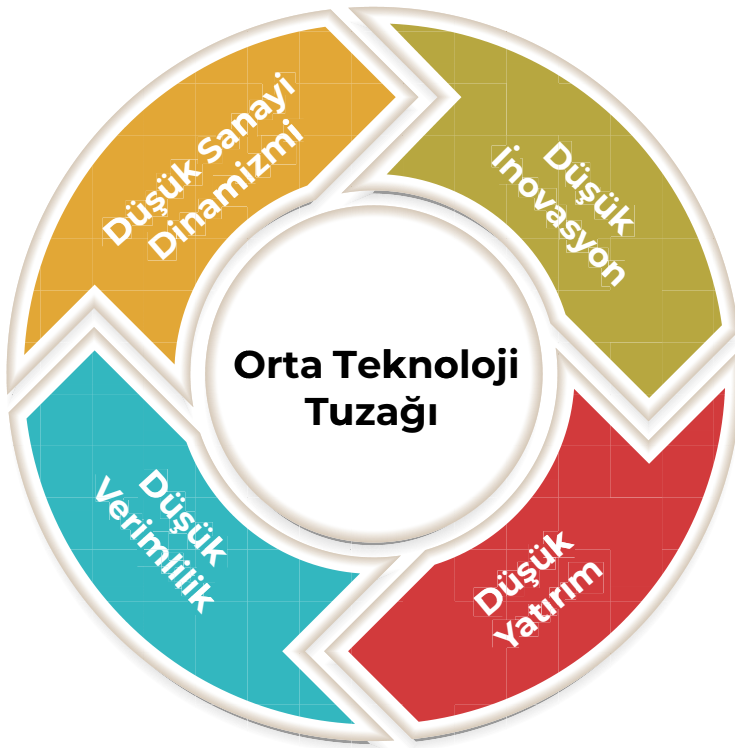
3. Avrupa'nın Geride Kalmaya Başlamasının Temel Nedeni: Gerçek Bir Birlik Olmaması

Raporda *ana sorun* olarak Avrupa'nın sanayide genel manada durağanlaştığı, yüksek teknolojide geride kalmaya başladığı ve dijital devrimi büyük oranda kaçırdığı ifade edilmektedir. Örneğin Avrupa'da Ar&İn (Araştırma ve İnovasyon) için harcama yapma düzeyi en yüksek ilk üç yatırımcı listesi son yirmi yıllık süreçte hep otomotiv firmaları tarafından domine edilirken ABD'de artık ilk üçte hep teknoloji firmaları bulunmaktadır.

Rapor Avrupa Birliği'nin hâlihazırda birçok yüksek teknolojide treni "kaçırdığını" fakat diğerlerinde hâlen vakti olduğunu belirtmektedir.

Rapora göre temelde Avrupa düşük sanayi dinamizmi, düşük inovasyon, düşük yatırım ve düşük verimlilik fasit dairesinde "orta teknoloji tuzağına" düşme tehlikesi ile karşı karşıyadır (Şekil 1).

Şekil 1: Avrupa Birliği'nin İçinde Bulunduğu Fasit Daire

Raporda Avrupa'nın geride kalmaya başlamasına birçok yakın ve temel neden öne sürülmekle birlikte bu nedenlerin hepsinin gelip dayandığı ortak nokta Avrupa Birliği'nin *gerçek manada bir birlik* olmamasıdır. Bu "en temel soruna" karşı öne sürülen çoğu çözüm önerisinin ortak noktası da Avrupa Birliği'nin daha bütünleşik ve koordineli bir yapıya kavuşması gerekliliği olmuştur.

İlk olarak raporda Avrupa'nın "odağının" olmadığı ve "ortak hedefler" belirlenmesine rağmen bunların yeterince "önceliklendirilmediği" ve "ortak politika aksiyonlarına" dönüşmediği ifade edilmektedir.

Şu hâlde yaşanan bu sorunlar "üye ülkeler ile Avrupa Birliği arasında" temelde bir uyumun olmadığı ve söz konusu "ortak hedeflerin" üye ülkelerce çok fazla benimsenmediği yönünde kuvvetli bir işaret niteliğindedir. Bu nedenle yaşanan bu sorunların temelinde odaksızlıktan ziyade "uyumsuzluk" olduğu görülmektedir.

İkinci olarak raporda Ortak Pazar'ın (*Single Market*) "çok parçalı" olmasının firmaların yeterli ölçüğe ulaşmalarının önünde ciddi bir engel teşkil ettiği ifade edilmektedir. Birbirlerinden farklı yapılarla sahip ulusal regülasyonlar ve vergi rejimlerinin yanı sıra firmalar belli bir büyüklüğe ulaştıktan sonra uyulması gereken ek regülasyonların getirdiği yüksek maliyetin firmaların "küçük kalmayı" tercih etmesine neden olduğu belirtilmektedir.

Şu hâlde yaşanan bu sorunlar, Ortak Pazar'ın gerçek manada bir ortak/tek pazar olmadığını, Ortak Pazar'ın aslında ulusal pazarların birbirlerine eklenmesiyle oluşan ve birbirleriyle sınırlı derecede uyuma sahip olan *eklektik bir ortak pazar* niteliğinde olduğunu göstermektedir. Bauer'e (2023) göre de Ortak Pazar'ın sorunu gerçekte ortak/tek pazar *olmaması* ve birçok açıdan *politik bir illüzyon* olmasıdır.⁹

Üçüncü olarak Avrupa'nın büyük bir kolektif harcama gücünün bulunduğu fakat bu gücün birlikte hareket etmeme ve koordinasyonsuzluk nedeniyle dağıldığı ve böylece Avrupa'nın "ortak kaynaklarını" israf ettiği belirtilmektedir.

Şu hâlde ortada bir perspektif sorunu olduğu görülmektedir. Rapor Avrupa'nın bir "bütün" olduğu ve "çıkarlarının" da ortak olduğu varsayımından hareketle koordinasyonsuzluğun israfa neden olduğunu ifade etmektedir. Fakat perspektif değiştirilip Avrupa Birliği'nin nihayetinde kısıtlı düzeyde bir birlik olduğu ve üye ülkelerce de öyle görüldüğü varsayımı yapılırsa temelde olan şeyin üye ülkelerin kendi anlayışları ve ulusal öncelikleri çerçevesinde bir harcama politikası izledikleri ve bu ülkelerin "Avrupa Birliği ile çıkarları uyduğu boyutta" Avrupa Birliği projelerine/politikalarına destek oldukları (*yani koordineli/ortak harcama yaptıkları*) görülecektir.

Dördüncü olarak raporda Avrupa Birliği'nin aşırı bürokratik bir yapıya sahip olduğu ve bunun da etkisizlik, hantallık ve atalet ürettiği ifade edilmektedir.

Şu hâlde yaşanan bu önemli sorun mevcut "birlik" seviyesi/anlayışı çerçevesinde de önemli ölçüde hafifletebilecek olmakla birlikte bu sorunun daha en baştan ortaya çıkmasının arka planında yine Avrupa'nın çeşitli boyutlarda çok parçalı olmasının yattığını söylemek mümkündür. Bu nedenle aşırı bürokrasiyi *daha temelde yatan bir sorunun* (Avrupa Birliği'nin gerçek bir birlik olmamasının) bir semptomu/dışavurumu olarak düşünmek anlamlı olacaktır.

⁹ Bauer, M. (2023). *What is wrong with Europe's shattered Single Market? Lessons from policy fragmentation and misdirected approaches to EU competition policy* (No. 02/2023). ECIPE Occasional Paper.

4. Avrupa'nın Geride Kalmasının Yakın Nedenleri

4. Avrupa'nın Geride Kalmasının Yakın Nedenleri

Avrupa'nın *bir bütün olarak* geride kalmaya başlamasının yakın nedenleri olarak raporda şu faktörlerin öne sürüldüğü görülmektedir:

- a) dijital/ileri teknolojide Avrupa'nın geride kalması ve Avrupa'nın dijital altyapısının (telekomünikasyon ve bulut) çok parçalı ve zayıf olması,
- b) araştırma ve inovasyonda (Ar&İn) Avrupa'nın geride kalması,
- c) yapılan inovasyonların yeterince ticarileşmemesi ve Avrupa'nın mevcut girişimcilerinin ciddi bir kısmını da ABD'ye kaptırma eğiliminde olması,
- d) sermaye piyasalarının çok parçalı bir yapıya sahip olması ve tasarrufların sermaye piyasalarına yönlendirme düzeyinin görece düşük olması,
- e) eğitimde vasat bir performans sergilenmesi ve ciddi bir işgücü/beceri açığı bulunması,
- f) enerjinin Avrupa'da çok pahalı olması,
- g) savunma sanayiinin geri kalmış olması,
- h) yeşil dönüşümde hızla mevzi kaybedilmesi,
- i) Avrupa Birliği'nin bütçesinin "çok az" olması,
- j) bürokrasinin aşırı düzeyde olması,
- k) iklim politikasının gerektirdiği derinlikte/düzeyde bir sanayileşme politikasının olmaması.

İlk olarak rapora göre Avrupa orta teknolojide geleneksel olarak güçlü olmasına rağmen günümüzde verimlilik artışının büyük çoğunluğunun yaşanmakta olduğu bilgi ve iletişim teknolojilerinde¹⁰ ve ileri teknolojide geride kalmaktadır.

Ayrıca ilaç gibi yenilikçi sektörlerde Avrupa Birliği'nin pozisyonu gerilemektedir. İlaç sektöründe küresel ölçekte Avrupa Birliği hâlen dünyada önde yer almakla birlikte sektörün en dinamik segmentlerinde geride kalmaya ve pazar payını ABD'li firmalara kaybetmeye başlamıştır. 2022 itibarıyla Avrupa'da en çok satan on biyolojik ilacın sadece ikisi Avrupalı firmalara aitken tam altısı ABD merkezli firmalara aittir.

İkinci olarak 2021 itibarıyla küresel patent başvurularının sadece %17'si Avrupa kaynaklı iken %21'i ABD, %25'i Çin kaynaklıdır. Raporda millî gelire oran bazında Avrupalı şirketlerin araştırma ve inovasyona ABD'li şirketlerin ancak yarısı kadar harcama yaptıkları ve bu farkın büyük oranda teknoloji sektöründen kaynaklandığı ifade edilmektedir.

¹⁰ Information and Communications Technology - ICT.

Öte yandan millî gelire oran bazında Avrupa'da kamunun toplamda gerçekleştirdiği araştırma ve inovasyon harcamaları ABD ile benzer bir düzeye sahiptir. Fakat bu harcamaların %90'ını ülkeler kendileri gerçekleştirmektedir ve sadece %10'u Avrupa Birliği seviyesindedir. ABD'de ise harcamaların çok büyük kısmı federal düzeydedir. Dahası Avrupa Birliği'nin araştırma ve inovasyon bütçesi (*Horizon Europe* – yaklaşık 100 milyar avro) çok fazla alana dağılmaktadır, bu bütçeye erişim de aşırı karmaşık ve bürokrattır.

Ayrıca Avrupa Birliği en yeni teknolojilere dönük araştırma ve inovasyon faaliyetlerini ABD'ye kıyasla çok daha az desteklemektedir. 2024 itibarıyla Avrupa İnovasyon Konseyinin¹¹ *Pathfinder* enstrümanı 256 milyon avro bütçeye sahipken ABD'de *İleri Savunma Araştırma Projeleri Kuruluşu* (DARPA)¹² ve diğer ARPA kuruluşları toplamda 6,1 milyar dolar bütçeye sahiptir. Ayrıca söz konusu enstrüman en iyi bilim insanları veya inovasyon uzmanları tarafından değil genel olarak Avrupa Birliği memurları tarafından yönetilmektedir.

Üçüncü olarak *Avrupa Patent Ofisine*¹³ göre Avrupa'da patentli buluşların sadece üçte biri ticarileşmektedir. Ayrıca "inovasyon hattının" bir sonraki aşaması olan temel araştırmanın ticarileşme düzeyi de zayıftır. Rapora göre bu durumun arka planında "inovasyon kümelerinin" [üniversiteler, startaplar (*start-up*), büyük firmalar ve sermaye girişimcilerinden oluşan ağlar] daha zayıf ve daha az bütünleşik olması bulunmaktadır. Dünyanın en büyük 10 inovasyon kümesinin dördü ABD'de üçü Çin'de iken hiçbiri Avrupa'da değildir.

Öte yandan Avrupa mevcut girişimcilerinin ciddi bir kısmını da ABD'ye kaptırma eğilimindedir. 2008-2021 döneminde Avrupa'da 147 yunikorn (*unicorn* –1 milyar dolar üzeri değere sahip hâle gelen startap) kurulmuşken bunlardan 40'ı merkezini daha sonra başka yere ve büyük çoğunlukla da ABD'ye taşımıştır.

Dördüncü olarak sermaye piyasalarının çok parçalı bir yapıya sahip olması ve tasarrufların sermaye piyasalarına yönelme düzeyinin daha düşük olması, girişimciliğin ve patentlerde ticarileşme düzeyinin Avrupa'da görece zayıf kalmasına neden olmaktadır. 2022 itibarıyla emeklilik fonlarının toplam değeri Avrupa Birliği'nde millî gelirin %32'si düzeyinde iken ABD'de %142'si ve Birleşik Krallık'ta %100'ü düzeyindedir. Dahası sadece üç üye ülke (Hollanda, Danimarka ve İsveç) emeklilik fonlarının toplam değerinin %62'sine sahiptir.

Avrupa Birliği genelinde bir *Sermaye Piyasaları Birliği*¹⁴ kurulmasına dönük bir çaba olmasına rağmen sermaye piyasalarına dönük tek bir regülatörün ve tek bir yasal çerçevenin bulunmaması, ticarete dönük yasal çerçevede bütünleşme düzeyinin hâlen ABD'nin epey gerisinde bulunulması ve vergi/ıflas rejimlerinin oldukça uyumsuz bir görünüm arz etmesi bunun önündeki önemli engeller olarak karşımıza çıkmaktadır.

¹¹ *European Innovation Council.*

¹² *Defence Advanced Research Projects Agency.*

¹³ *European Patent Office.*

¹⁴ *Capital Markets Union - CMU.*

Beşinci olarak rapora göre Avrupa güçlü bir yükseköğretim sistemine sahip olmasına rağmen en iyi üniversiteler ve araştırma kuruluşları arasında Avrupalı olanların sayısı son derece azdır. En iyi bilim dergilerde yapılan yayınlar bazında bakıldığında dünyadaki en iyi 50 araştırma kuruluşundan sadece üçü Avrupa'da, 21'i ABD'de ve 15'i Çin'dedir. Ayrıca temel eğitimde de sorunlar olduğu müşahede edilmektedir. PISA testinde (*Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı*)¹⁵ üst sıralar Asya ülkeleri tarafından domine edilirken Avrupa'nın bu hususta ciddi bir düşüş yaşadığı görülmektedir.

Rapora göre yüksek ve düşük vasıflı çalışan sayısında yaşanan azalmanın yanı sıra Avrupa'da ciddi bir beceri açığı da bulunmaktadır. Milyon kişi başına Avrupa'da bilim, teknoloji, mühendislik ve matematik¹⁶ alanlarından mezun olanların sayısı 850 iken bu rakam ABD'de 1.100'den fazladır. Dahası Avrupa'dan ciddi düzeyde de bir beyin göçü yaşanmaktadır. Avrupa'da beceri geliştirmeye dönük yatırımlara Avrupa Birliği tarafından 64 milyar avro harcanmasına rağmen sonuçlar pek iyi değildir. Rapora göre bu durumun arka planında ise a) üye ülkelerin gönülsüzlüğü, b) firmaların süreçlere yeterince müdahil olmamaları, c) yapılan yatırımların sistematik bir değerlendirmeye tabi tutulmaması ve d) beceri ihtiyaçlarına dönük yeterince araştırma yapılmaması ve bilgi üretilmemesi bulunmaktadır.

Altıncı olarak ABD'ye kıyasla Avrupa Birliği'nde elektrik 2-3 kat, doğalgaz 4-5 kat pahalıdır. Avrupalı firmaların yaklaşık yarısı yüksek enerji fiyatlarının yatırımların önünde ciddi bir engel oluşturduğunu ifade etmektedir. Rapora göre bu sorunun Avrupa sanayiinin *yapı değiştirmesine* neden olduğu görülmektedir. Avrupa'da 2021'den bu yana enerji yoğun sektörlerde üretim %10-15 düzeyinde gerilerken düşük enerji maliyetine sahip olan ülkelere yapılan ithalat da artmaktadır.

Rapora göre Avrupa'da enerjinin pahalı olmasının arka planında doğal kaynak kıtlığı, sınırlı bir toplu pazarlık gücüne sahip olunması ve enerji piyasasındaki yapısal sorunlar bulunmaktadır. Birkaç firma Avrupa doğalgaz piyasalarındaki ticaretin çoğunu gerçekleştirirken Avrupa'nın piyasa kuralları enerji fiyatlarında yaşanan dalgalanmaları son kullanıcılara aktarmaktadır. Yine altyapı ve şebeke yatırımları görece yavaş ve yetersizdir. İzin süreçleri de uzun ve belirsizdir. Toplam izin verme süresi rüzgâr enerjisi sistemlerinde 9 yılı, güneş enerjisi sistemlerinde de 3 yılı bulabilmektedir. Enerjide verginin yüksek olması da bir başka sorundur.

Yedinci olarak rapora göre Avrupa savunma sanayii on yıllardır süregiden eksik yatırımlar ve tükenmiş stoklardan muzdariptir. Ayrıca -Avrupa Birliği bir bütün olarak savunma harcamalarında dünyada ikinci sırada yer almasına rağmen- savunma harcamaları yeterli düzeyde olmaktan uzaktır. Son yıllarda yaşanan artışa rağmen Avrupa'nın toplam savunma harcamaları ABD'nin ancak üçte biri kadardır. Yine sadece 12 üye ülke savunma harcamalarının millî gelire oranı hususunda %2 barajını aşabilmektedir.

¹⁵ Programme for International Student Assessment - PISA.

¹⁶ Science, technology, engineering, and mathematics – STEM.

Ayrıca 2022 itibarıyla Avrupa'da savunma ekipmanlarında ortak tedarik düzeyi -*Avrupa Savunma Birliği*¹⁷ tarafından belirlenen eşik olan %35'in epey altında- sadece %18 olmuştur. Ayrıca Haziran 2022 ile Temmuz 2023 arasında tedarik harcamalarının %78'i birlik dışındaki tedarikçilere gitmiştir ki bunların da yaklaşık üçte ikisi ABD'lidir.

Dahası rapora göre Avrupa savunma sanayii çok parçalı bir yapıya sahiptir ve -genelde küçük olma eğilimindeki yerli piyasalara hitap eden- ulusal oyunculardan müteşekkildir. Yine savunma sanayii ürünlerinde standardizasyonun olmaması önemli bir handikaptır. Örneğin Avrupa Birliği üyesi ülkeler 12 farklı savaş tankı kullanırken ABD'de sadece tek bir türde savaş tankı üretilmektedir.

Rapora göre Avrupa Birliği toplamda sanayileşme politikası için ciddi düzeyde harcama yapmakla birlikte bu harcama hem üye ülkeler arasında hem de üye ülkeler ile Avrupa Birliği arasında bölünmekte ve böylece çok parçalı bir görünüm arz etmektedir. Aynı zamanda uygulanan politikalar arasında koordinasyon da bulunmamaktadır. Bu da yeterli ölçüğe ulaşmayı engellemekte ve inovasyon iklimini zayıflatmaktadır.

Sekizinci olarak rapora göre Avrupa yeşil enerjiye dönük inovasyonda dünya lideri olmasına rağmen erken aşamalarda bu avantajını inovasyon ekosistemindeki zayıflıklar nedeniyle heba etmektedir. Örneğin 2015-2019 döneminde küresel ölçekte hidrojen ve yakıt hücrelerine dönük sermaye girişimcilerinin %65'i Avrupa Birliği içinden çıkarken bu pay 2020-2022 arasında %10'a düşmüştür. Fotovoltaik hücre (*solar photovoltaic*) gibi belli sektörlerde de Avrupa Birliği hâlihazırda üretim kapasitesini kaybetmiştir ve bu sektörlerde artık Çin hâkimiyeti bulunmaktadır.

Rapora göre rüzgâr enerjisi ekipmanları gibi diğer sektörlerde de Avrupa'nın sağlam bir yeri olmakla birlikte bu sektörlerde de mücadele giderek çetinleşmektedir. Örneğin rüzgâr türbini montajında 2017-2022 arasında Avrupa pazar payını ciddi ölçüde Çin'e kaybetmiş ve pazar payı %58'den %30'a gerilemiştir. Öte yandan elektrolizer ve karbon yakalama/depolama gibi birkaç sektörde Avrupa teknolojik üstünlüğünü hâlen korumaktadır fakat birçok Avrupalı firma inşa maliyetleri nedeniyle Çin'de üretim yapmayı tercih etmektedir.

Ayrıca rapora göre Avrupa Birliği yeşil teknolojiye dönük kapasite oluşturma noktasında kararlılığa sahip olmakla birlikte birçok Avrupalı firmanın üretimi azaltması veya sonlandırması ya da üretimi -kısmen veya tamamen- Avrupa dışına taşıması hedeften uzaklaşmakta olduğunu göstermektedir.

Dokuzuncu olarak Avrupa Birliği'nin bütçesi toplam millî gelirin %1'i düzeyindedir. Üye ülkelerde ise bu oran %50'ye yakındır. Rapora göre Avrupa Birliği'nin mevcut bütçesi de stratejik önceliklerini geri planda bırakmaktadır. 2021-2027 *Çokyıllık Finansal Çerçeve*'de¹⁸ dengeli büyüme/kalkınmaya (*cohesion*) ayrılan bütçe toplam bütçenin %30,5'i iken ortak tarım politikasına ayrılan bütçe %30,9'udur. Ayrıca Avrupa Birliği bütçesi 50 farklı harcama programına bölünmüş durumdadır.

¹⁷ European Defence Agency.

¹⁸ 2021-2027 Multiannual Financial Framework - MFF.

Onuncu olarak rapora göre Avrupa Birliği'nde çok fazla mevzuatın bulunması, kararların alınma süresinin çok uzun olması ve kanunların önemli oranda uyumsuz ve hatta çelişkili olması ciddi bir sorun alanı olarak görünmektedir. Kararların konsensüsle ya da en azından büyük çoğunluğun onayıyla alınması gerekliliği süreçleri ciddi şekilde uzatmaktadır. Yeni bir kanunun onaylanması ortalamada 19 ay sürmektedir. Ayrıca kararlar temelde alt komiteler tarafından alınmakta ve farklı kararlar arasındaki koordinasyon düzeyi de düşük kalmaktadır. Şu hâlde bu genel yapının alınan kararların etkinliğini/boyutunu ciddi şekilde kısıtladığını söylemek mümkündür.

Ayrıca rapora göre Avrupa Birliği'nde çok fazla sayıda yasa çıkarıldığı görülmektedir. 2019-2023 döneminde Avrupa Birliği'nde yaklaşık 13.000 yasa kabul edilmiştir. Aynı dönemde ABD'de kabul edilen yasa sayısı yaklaşık 3.500, alınan karar sayısı yaklaşık 2.000'dir. Yine Avrupa Birliği çıkarılan yasaların fayda-maliyet analizine dönük bir metodoloji ve çerçeveye de sahip değildir.

Rapora göre koordinasyonsuz bir şekilde ve çok fazla sayıda yasanın çıkarılması ve kararın alınması ayrıca alınan yasal aksiyonların sonuçlarının değerlendirilmemesi bu kanunların ciddi oranda uyumsuz ve çelişkili olması ve mükerrerlikler barındırması sonucunu doğurmaktadır. Bu bağlamda, *Business Europe* 13 Avrupa Birliği Kanunu'nu analiz ettiği çalışmasında 13 parametre ve 169 veri noktası bazında yasal gereklilikler arasında %29 düzeyinde *farklılık* ve %11 düzeyinde de *tutarsızlık* tespit etmiştir.¹⁹

On birinci olarak rapora göre Avrupa Birliği herhangi bir sanayileşme politikası olmadan bir iklim politikası uygulamaya çalışmaktadır. Otomotiv sektörü bunun iyi bir örneğidir. Avrupa'da bir batarya değer zinciri oluşturma amacıyla *Avrupa Batarya İttifakı*²⁰ ancak 2017'de hayata geçirilebilmiştir. Öte yandan Çin 2012'den beri tam bir elektrikli araç tedarik zinciri oluşturmaya odaklanmış vaziyettedir ve böylece daha hızlı hareket ederek daha büyük bir ölçeğe ulaşmıştır. Sonuçta da Çin hem daha düşük maliyete üretim yapmaktadır hem de elektrikli araç teknolojisinin neredeyse bütün boyutlarında bir nesil öndedir.

Ayrıca rapora göre Avrupa'da enerji yoğun sektörler yüksek enerji fiyatlarından zarar görmelerinin yanı sıra karbonsuzlaşma hedeflerine ulaşabilme ve sürdürülebilir enerjiye dönük -çok ciddi düzeydeki- yatırım ihtiyaçları hususunda pek kamusal destek görememektedir. Bununla birlikte diğer bölgelerdeki enerji yoğun şirketler ne bu kadar iddialı karbonsuzlaşma hedeflerine sahiptir ne de bu boyutta bir yatırım ihtiyacı içerisindedir. Yine bu firmalar daha "cömert" kamusal destek görmektedir.

Rapora göre diğer büyük ekonomilerde firmalara ciddi düzeyde sübvansiyonlar sağlanmakta ve aynı zamanda bu firmalar yüksek ticaret duvarlarından istifade etmektedir. Avrupa Komisyonunun tahminine göre yeşil teknoloji imalatında Çin'in sağladığı sübvansiyonlar millî gelire oran bazında uzun zamandan beri Avrupa Birliği'nin iki katı düzeyindedir. Çin ayrıca güneş enerjisi hücreleri, rüzgâr enerjisi üretim ekipmanları ve elektrikli otomobil bataryalarına dönük piyasalarını dış

¹⁹ Business Europe, SWOT Analysis of Industrial Permitting in Europe, February 2024.

²⁰ European Battery Alliance.

rekabetten korumaktadır. Öte yandan ABD’de *Enflasyonu Düşürme Yasası*²¹ ile birlikte yeşil teknoloji üretimine 40 ila 250 milyar dolar arasında destek sağlanacağı tahmin edilmektedir ki bu desteğin ABD ile Çinli üreticiler arasındaki maliyet farkını kapatmaya yardımcı olması beklenmektedir.

Rapora göre uygulanan bu politikalar Avrupa Birliği’ni ciddi bir maliyet dezavantajı ile baş başa bırakmaktadır. Örneğin Avrupa’ya kıyasla Çin’de güneş enerjisi hücresi üretim maliyetleri %35 ila %65 arasında, batarya üretim maliyetleri de %20 ila %35 arasında daha ucuzdur. Avrupa Birliği 2023’te karbonsuzlaşma noktasında hayati öneme sahip sanayi ve teknolojilerin “rekabetçiliğini destekleme” amacıyla²² *Net Sıfır Sanayi Yasası*’nı²³ ilan etmekle birlikte bu finansal destek karmaşık ve çok parçalı bir yapıya sahiptir. Genel olarak bakıldığında da ABD’nin *Enflasyonu Düşürme Yasası* üretimi destekleme noktasında bu yasaya kıyasla 5 ila 10 kat arası “daha cömerttir.”

Avrupa Birliği 2030 itibarıyla enerji tüketiminin %42,5’ini yenilenebilir enerjiden sağlamayı hedeflemektedir. Hâlihazırda bu oran %22’dir. Bu hedefe ulaşabilmek için ise kurulu kapasiteyi güneş enerjisinde üç katına, rüzgâr enerjisinde ise iki katına çıkarmak gerekmektedir. Ayrıca Avrupa Birliği içten yanmalı motoru 2035 itibarıyla fiilen yürürlükten kaldırmıştır. Rapora göre Avrupa Birliği’nin iklim hedeflerine ulaşabilmesi noktasında “en maliyetsiz alternatif” Çin teknolojisidir. Diğer ülkelere kıyasla devlet sübvansiyonlarının dört kat fazla olduğu, üretim maliyetlerinin düşük ve inovasyon hızının yüksek olduğu Çin’in ilerleyen yıllarda “aşırı kapasiteye” ulaşması beklenmektedir. Hâlihazırda Avrupa Birliği Çin’den ciddi düzeyde elektrikli araç, batarya ve güneş enerjisi hücresi ithal etmektedir. Rapora göre Avrupa ciddi bir ikilem ile karşı karşıyadır. ABD’nin yaklaşımı benimsenerek Çin teknolojisi Avrupa’dan dışlanırsa karbonsuzlaşma hedefine ulaşmak zorlaşacak ve maliyetler artacaktır. Öte yandan serbest ticaret yaklaşımı da ekonomik ve politik boyutlarda Avrupa için zararlı olacaktır.

²¹ Inflation Reduction Act - IRA.

²² The Net-Zero Industry Act: Accelerating the transition to climate neutrality, https://single-market-economy.ec.europa.eu/industry/sustainability/net-zero-industry-act_en.

²³ Net Zero Industry Act - NZIA.

5. Avrupa'nın Alması Gereken Aksiyonlar

5. Avrupa'nın Alması Gereken Aksiyonlar

Raporda Avrupa Birliği'nin dünyada *öncü/büyük bir aktör* hâline gelebilmesi için dört temel aksiyonun alınması gerektiği ifade edilmektedir. İlk olarak Ortak Pazar'ın gerçek manada bir ortak pazar hâline gelmesi gerekmektedir. İkinci olarak sanayileşme, ticaret ve rekabet politikaları etkin bir şekilde uygulanmalı ve birbirleriyle de uyum içerisinde olmalıdır. Üçüncü olarak ilgili hedeflere ulaşabilmek için -GSYH'nin %5'i düzeyinde- çok ciddi yatırımların yapılması gerekmektedir. Dördüncü olarak Avrupa Birliği'nin yönetimi reforme edilerek koordinasyon ve işbirliği düzeyi artırılmalı ve regülasyon yükü azaltılmalıdır. İlerleyebilmek için Avrupa Birliği -daha önce olmadığı kadar- gerçek bir "birlik" gibi hareket etmelidir.

Rapora göre bütün bunlar gerçekleştirilmeye çalışılırken de Avrupa genelinde sosyal doku ve bütünlükten taviz verilmemeye çalışılmalı, makro dönüşümün bireysel ve bölgesel boyutlarda kaybedenler üretmemesine dikkat edilmelidir.

Raporda sanayileşme politikası bağlamında dört ayaklı bir stratejinin izlenmesi tavsiye edilmektedir. İlk olarak Avrupa'nın maliyet dezavantajının çok yüksek olduğu sektörlerde ilgili teknolojileri/ürünleri serbest bir şekilde ithal etmek ve böylece yabancı ülkelerdeki vatandaşların -sübvansiyonlar ve finansal desteklerden kaynaklanan- maliyeti üstlenmelerine izin vermek ekonomik olarak "anlamlıdır."

İkinci olarak otomotiv sektörü gibi istihdamın korunmaya çalışıldığı *önemli sektörlerde* ise yabancı yatırımlar teşvik edilmeli fakat yabancı firmaların elde ettiği maliyet avantajlarını ortadan kaldıracak şekilde vergi düzenlemelerine gidilmelidir.

Üçüncü olarak teknoloji/imalat kapasitesi ve bilgi birikimi (*know-how*) sahibi olmanın önemli olduğu *stratejik sektörlerde* ise Avrupa'da yatırım yapmak isteyen yabancı firmaların yerel firmalarla ortaklıklar kurmaları ve bunların belli düzeyde yerel-içerik (*local-content*) kullanmakla yükümlü tutulmaları ve teknoloji aktarımı yapmaları sağlanmalıdır.

Dördüncü olarak inovasyon ve yüksek büyüme potansiyeli vadeden *kritik sektörlerin* (ya da bebek sektörlerin – "*infant industries*") yeterli ölçüğe ve teknolojiye ulaşınca kadar korumacılık çerçevesinde çeşitli araçlarla dış rekabetten korunması sağlanmalıdır. Bu tavsiye ile uyumlu bir şekilde Avrupa Birliği Haziran 2023 itibarıyla ticarette/ekonomide korumacılık çerçevesinde yeni bir *İktisadi Güvenlik Stratejisi*²⁴ benimsemiş, dumping ve teknoloji sızıntısıyla mücadele edebilmek adına çeşitli önlemleri hayata geçirmiştir.

²⁴ Economic Security Strategy.

Raporda alınması gerektiği belirtilen aksiyonları kendi içinde *yatırım, bütünleşme ve politika aksiyonları* olarak üçe ayırabiliriz.

Rapora göre alınması gereken *yatırım aksiyonları* şunlardır:

- a) *Yatırım İzleme Mekanizması*²⁵ güçlendirilmelidir.
- b) Yapay zekâ Avrupa sanayiine entegre edilmelidir.
- c) *Araştırma ve İnovasyon Programı* reformdan geçirilmelidir.
- d) Temel araştırmalar ve akademi daha çok desteklenmelidir.
- e) Girişimlerin büyüyerek yeterli ölçeğe ulaşabilmesi kolaylaştırılmalıdır.
- f) Bulut hizmetlerinde belli düzeyde bir kapasite oluşturulmalıdır.
- g) Sağlık verilerinin araştırma amacıyla kullanımı sağlanmalıdır.
- h) Varlığa dayalı menkul kıymetleştirme (*securitization*) yeniden canlandırılmalıdır.

İlk olarak rapora göre Avrupa Birliği üyesi ülkeler hâlihazırda Çin menşeli doğrudan yabancı yatırımları teşvik etmektedir ve Çinli firmaların özellikle Orta ve Doğu Avrupa'daki yatırımlarında son yıllarda ciddi bir artış yaşanmıştır. Bununla birlikte üye ülkeler Çin gibi büyük yatırımcılar ile teker teker "muhatap" olmaktadır ve bu da bir taraftan pazarlık gücü zayıflığı anlamına gelirken diğer taraftan da potansiyel bir güvenlik tehdidi anlamına gelmektedir. Bu nedenle yabancı yatırımları "izlemenin" ulusal seviyeden Avrupa Birliği seviyesine çıkarılması ve hâlihazırda üye ülkelere sadece bilgilendirmenin yapıldığı *Yatırım İzleme Mekanizması*'nın güçlendirilmesi gerekmektedir.

İkinci olarak yapay zekânın ilaç ve otomotiv sanayii gibi birçok sektörde devrimsel sonuçlar üretmesi beklenmektedir. Rapora göre bu nedenle yapay zekâ teknolojisinin Avrupa sanayiine "dikey olarak" entegre edilerek verimliliğin artırılması kritik bir faktördür. Bu çerçevede, otomotiv ve enerji gibi yapay zekânın kullanılmasından en çok istifade edilecek on stratejik sektörde yapay zekâ gelişimini hızlandırabilmek adına "Yapay Zekâ Dikey Öncelikler Planı"²⁶ oluşturulmalı ve Avrupalı firmalar bu plana katılmak için teşvik edilmelidir. Ayrıca 2018'de hayata geçirilen Avro-HPC (*Yüksek Performans Hesaplama*) Ortak Girişimi'nin²⁷ kapasitesinin ciddi şekilde artırılması ve oluşacak ek kapasite ile yapay zekâ modellerinin eğitilmesi ve algoritmik gelişimlerinin sağlanması gerekmektedir.

Üçüncü olarak rapora göre Avrupa Birliği *Araştırma ve İnovasyon Programı*'ni²⁸ odak, bütçe tahsisi, yönetim ve finansal kapasite hususlarında reformdan geçirmelidir. Araştırma ve inovasyon

²⁵ Investment Screening Mechanism.

²⁶ "AI Vertical Priorities Plan"

²⁷ Euro-HPC (High Performance Computing) Joint Undertaking.

²⁸ The Framework Programme for Research and Innovation.

çalışmalarına ayrılan yedi yıllık bütçe ikiye katlanarak 200 milyar dolara çıkarılmalı ve bu bütçe de yıkıcı inovasyonlar (*disruptive innovations*) için kullanılmalıdır. Ayrıca *Avrupa İnovasyon Konseyi*²⁹ de reformdan geçirilerek ARPA benzeri bir yapıya kavuşmalı ve böylece teknolojik devrim yapma potansiyeline sahip olan yüksek riskli projeleri desteklemelidir. Dahası bu programları Avrupa Birliği memurları değil proje yöneticileri ve tecrübeli inovasyon uzmanları idare etmelidir.

Dördüncü olarak rapora göre *Avrupa Araştırma Konseyi*³⁰ aracılığıyla temel araştırmalara verilen destek ikiye katlanmalı ve akademik kurumlara ihtiyaç duydukları kaynaklar sağlanmalıdır.

Beşinci olarak rapora göre Avrupa'da "mucitlerin yatırımcı olabilmesi" ve girişimlerin büyüyerek yeterli ölçüğe ulaşabilmesi daha kolay hâle getirilmelidir. Bunun için de fikrî mülkiyet haklarıyla ilgili olarak üniversitelerde ve araştırma kuruluşlarında bürokratik bariyerlerin aşılabilmesi için adil ve şeffaf bir telif paylaşımı sisteminin kurulması gerekmektedir. Ayrıca genç şirketlerin başvuru maliyetlerini düşürmek ve fikrî mülkiyetin tek elden korunmasını sağlamak amacıyla tüm Avrupa Birliği üyesi ülkelerde *Üniter Patent*'in³¹ benimsenmesi önerilmektedir. Diğer taraftan Avrupa Birliği başta dijital regülasyonlar olmak üzere genel olarak regülasyonların küçük firmalar üzerindeki etkisine ilişkin kapsamlı bir etki analizi yapmalı ve ancak büyük şirketlerin "uyabileceği" regülasyonlardan küçük firmaları muaf tutmalıdır. Yine yenilikçi startaplara (*start-up*) Avrupa Birliği çapında geçerli olmak üzere "Yenilikçi Avrupa Şirketi"³² unvanı verilmeli ve bu şekilde hızlı büyüme desteklenmelidir.

Altıncı olarak rapora göre Avrupa Birliği'nde ABD menşeli bulut hizmeti sağlayıcılarına rakip olacak düzeyde bir bulut hizmeti kapasitesi geliştirilmesi için artık çok geç olmakla birlikte yine de Avrupa'nın ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde bir "yerli bulut hizmeti kapasitesi" geliştirilmelidir.

Yedinci olarak rapora göre sağlık verilerinin araştırma amacıyla kullanılması bu alandaki Ar&İn çalışmalarına önemli katkı sağlayacaktır. Bu nedenle sağlık sistemlerinin ve *Avrupa Sağlık Verileri Havuzu*'nun³³ dijitalleştirilmesi hızlandırılmalıdır.

Sekizinci olarak rapora göre bankacılık sektörünün finansman sağlama kapasitesinin artırılabilmesi için varlığa dayalı menkul kıymetleştirme (*securitization*) yeniden canlandırılmalıdır. Diğer ülkelerin yaptığı gibi derin bir *varlığa dayalı menkul kıymet piyasasına* ulaşabilmek için ise bu işe hasredilmiş bir platformun kurulması gerekmektedir.

²⁹ European Innovation Council - EIC.

³⁰ The European Research Council - ERC.

³¹ Unitary Patent.

³² "Innovative European Company."

³³ European Health Data Space - EHDS.

Rapora göre alınması gereken *bütünleşme aksiyonları* ise şunlardır:

- a) *Araştırma ve İnovasyon Birliği* kurulmalıdır.
- b) Telekomünikasyon sektörü konsolide edilmelidir.
- c) Enerji sektöründe ortak hareket edilmelidir.
- d) Yeşil enerji şebekelerinin oluşturulmasına odaklanılmalıdır.
- e) Savunma sektöründe işbirliği güçlendirilmelidir.
- f) *Sermaye Piyasaları Birliği* oluşturulmalı ve *Avrupa Menkul Kıymetler ve Piyasalar Otoritesi* tek bir ortak regülatör hâline getirilmelidir.

İlk olarak rapora göre kamusal Ar&İn çalışmalarının daha iyi koordine edilebilmesi için bir *Araştırma ve İnovasyon Birliği*³⁴ kurulmalıdır ve bu birlik Avrupa'nın ortak Ar&İn strateji ve politikasını oluşturmalıdır. Bu hususta koordinasyonu daha iyi sağlayabilmek için de "*Avrupa Araştırma ve İnovasyon Aksiyon Planı*"³⁵ yürürlüğe konulabilir.

İkinci olarak rapora göre telekomünikasyon sektöründe ihtiyaç duyulan ölçek ve yatırım düzeyini yakalayabilmek için bu sektörün konsolidasyonu sağlanmalıdır. Bunun gerçekleşebilmesine yardımcı olabilmek için de telekomünikasyon piyasaları *Avrupa Birliği seviyesinde* tanımlanmalıdır. Gerekli ölçeği yakalayabilmek adına ise spektrum lisanslama kural ve süreçleri ile ihale tasarımları *Avrupa Birliği çapında* oluşturulmalıdır. Ayrıca telekomünikasyon sektöründe teknik standartların homojenleşmesi/aynılaşması için Avrupa Birliği seviyesinde ve kamu-özel sektör ortaklığında bir yapı hayata geçirilmelidir.

Üçüncü olarak Avrupa Birliği'nin enerjide pazarlık gücünün artması için -en azından LNG'de³⁶- ortak enerji tedariki yoluna gidilmelidir. Ayrıca hakiki bir *Avrupa Birliği gaz stratejisinin* bir parçası olarak güvenilir ticaret ortaklarıyla -ve bağımlılık üretmeyecek şekilde çeşitliliği de sağlayarak- uzun vadeli ortaklıklar kurulmalıdır. Avrupa ayrıca enerjide spot piyasaya olan maruziyetini azaltmak için spot bağlantılı tedarikten giderek uzaklaşmalı ve böylece gaz piyasalarındaki volatilitiyi azaltmalıdır. Dahası yenilenebilir ve nükleer enerjiye yönelik fiyatlandırma fosil yakıt üretiminden bağımsız hâle getirilmelidir. Son olarak enerji maliyetlerini düşürebilmek adına enerji vergilerini azaltmak gerekmektedir. Bunun için de Avrupa Birliği çapında bir maksimum vergi oranı uygulaması hayata geçirilebilir.

Dördüncü olarak rapora göre karbonsuzlaştırmayı hızlandırabilmek için Avrupa Birliği'nin yeşil şebekelere odaklanması ve ara bağlantıların (*interconnectors*) kurulumunun hızlandırılması gerekmektedir.

³⁴ Research and Innovation Union.

³⁵ "European Research and Innovation Action Plan."

³⁶ *Liquefied natural gas - sıvılaştırılmış doğalgaz.*

Ayrıca hakiki bir *Enerji Birliği*'ne³⁷ sahip hâle gelinmeli ve Avrupa'nın bütününe ilgilendiren konularda kararlar merkezî bir şekilde alınabilmelidir.

Beşinci olarak gerekli ölçüklere ulaşabilmek ve standardizasyonu sağlayabilmek adına savunma sektörü varlıklarının Avrupa çapında entegrasyonu ve Avrupa sanayi kapasitesinin seçici bir şekilde konsolidasyonu/entegrasyonu sağlanmalıdır. Bunları gerçekleştirebilmek için de *AB Savunma Sanayi Politikası*'nın³⁸ geliştirilmesine dönük ilave adımlar atılmalıdır. Ayrıca savunma sanayii Ar&Ge (*Araştırma ve Geliştirme*) harcamalarında Avrupa Birliği düzeyinde daha çok işbirliği yapılmalı ve kaynakların bir araya getirilme düzeyi artırılmalıdır. Hâlihazırda savunma sanayii Ar&Ge harcamalarına toplamda 1 milyar avro harcanırken bu miktarın büyük çoğunluğu üye ülke seviyesinde gerçekleşmektedir.

Altıncı olarak rapora göre Avrupa Birliği hakiki bir *Sermaye Piyasaları Birliği*³⁹ husule getirmelidir. Bu yapı çerçevesinde ortak güvenli varlık (tahvil ve bono) ihracı sağlanmalı ve hane halkının tasarruflarını yatırımlara daha güçlü bir şekilde dönüştürebilmek için uzun vadeli tasarruf ürünleri (emeklilik fonları) oluşturulmalıdır. Ayrıca *Avrupa Menkul Kıymetler ve Piyasalar Otoritesi*⁴⁰ ulusal regülatörleri koordine eden bir organdan tüm menkul kıymet piyasaları için tek ortak regülatöre dönüşmelidir.

Rapora göre alınması gereken *politika aksiyonları* ise şunlardır:

- a) Avrupa Birliği bütçesi reformdan geçirilmelidir.
- b) Yatırımlara ayrılan kaynaklar ciddi şekilde artmalıdır.
- c) Hakiki bir "*yabancı iktisat politikası*" geliştirilmelidir.
- d) Beceri açığı kapatılmalıdır.
- e) Kritik hammaddelerde kapasite artırılmaya çalışılmalıdır.
- f) Karbonsuzlaşmada rakiplerine kıyasla daha iddialı olan Avrupa Birliği bu alanda çok ciddi yatırımlar yapmak durumundadır.

İlk olarak rapora göre yatırımların daha iyi desteklenebilmesi için Avrupa Birliği bütçesi reformdan geçirilmeli ve bütçenin etkinliği artırılmalıdır. Avrupa Birliği stratejik projeleri yeterince destekleyebilecek ve finansmana erişimi kolaylaştıracak şekilde bütçe yapısını değiştirmelidir. Ayrıca bir sonraki Avrupa Birliği bütçesinde bir "*Rekabetçilik Sütunu*"⁴¹ oluşturulmalı ve bu sütun kapsamında Avrupa Birliği fonları öncelikli projelere kanalize edilmelidir. Bu noktada fonlama programları yeniden gruplanmalı ve bunların sayısı ciddi şekilde azaltılmalıdır. Dahası rekabetçilik hususunda öncelikli alanlarda

³⁷ Energy Union.

³⁸ EU Defence Industrial Policy.

³⁹ Capital Markets Union - CMU.

⁴⁰ European Securities and Markets Authority - ESMA.

⁴¹ "Competitiveness Pillar."

Avrupa Birliği çapında koordinasyonu sağlayabilmek adına diğer koordinasyon enstrümanları devre dışı bırakılmalı ve yeni bir *Rekabetçilik Koordinasyon Çerçevesi*⁴² oluşturulmalıdır.

Ayrıca rapora göre Avrupa'da bütünleşmeyi sağlamaya dönük birçok girişim Avrupa Birliği'nin oy birliğiyle karar alma kuralı nedeniyle akamete uğramıştır. Birliğin daha etkin ve bütünleşik bir yapıya kavuşabilmesi için *nitelikli çoğunluk oylaması*⁴³ şeklindeki uygulamanın kapsam alanının genişletilmesi gerekmektedir. Eğer mevcut kurumsal prosedürler nedeniyle birlik düzeyinde karar almak mümkün olmazsa *ikinci en iyi çözüm benzer düşünen ülkelerin aralarında işbirliği yapmalarıdır*.

İkinci olarak rapora göre sadece yarı iletkenlerde tedarik zincirini güçlendirebilmek için dahi yüz milyarlarca dolar yeni harcama yapmak gerekmektedir. Yapılan tahminlere göre raporda bahsi geçen hedeflere ulaşılabilmesi için yıllık olarak minimum 750-800 milyar avro ek yatırıma ihtiyaç duyulmaktadır. Bu da 2023 itibarıyla Avrupa Birliği'nin toplam GSYH'sinin %4,4-4,7'si civarında bir meblağdır. Bu artışı gerçekleştirebilmek için GSYH'de yatırımın payının %22'den %27'ye yükselmesi gerekmektedir.

Üçüncü olarak rapora göre Avrupa Birliği tercihli ticaret anlaşmaları, yatırımlar, seçilmiş kritik alanlarda stokların oluşturulması ve -anahtar teknolojilerde tedarik zincirlerinin güvence altına alınması için- endüstriyel ortaklıkların kurulması hususlarında koordinasyonu sağlamak üzere hakiki bir "*yabancı iktisat politikası*" geliştirmelidir.

Dördüncü olarak rapora göre Avrupa Birliği'nde eğitim ve öğretim sistemleri zaman içerisinde değişen beceri açıklarına ve ihtiyaçlarına cevap üretebilecek bir yapıya kavuşmalıdır. Bireylerin istihdam edilebilirliğini maksimize edebilmek için de mesleki öğretim programları vasıtasıyla elde edilecek ve Avrupa Birliği çapında işverenler tarafından rahatça tanınabilecek ortak bir sertifika sistemi oluşturulmalıdır. Ayrıca mesleki eğitimin Avrupa Birliği çapında geniş bir reformdan geçmesi gerekmektedir.

Beşinci olarak rapora göre Avrupa Birliği *Kritik Hammaddeler Yasası*'nı⁴⁴ hızlı ve tam bir şekilde uygulamalı ve bu Yasa'yı -kritik mineraller tedarik zincirinin bütün aşamalarını kapsayacak şekilde- kapsamlı bir strateji ile desteklemelidir. Avrupa Birliği'nin tedarik aşamasındaki pazarlık gücünü artırmak için ise bu işe münhasır bir *Kritik Hammadde Platformu*⁴⁵ husule getirilmelidir. Avrupa Birliği ayrıca madencilik, geri dönüşüm ve alternatif materyallere dönük inovasyon hususlarında yerli kaynakların sahip olduğu potansiyeli değerlendirmelidir. Avrupa Birliği 2050 itibarıyla yeşil teknolojiler için ihtiyaç duyduğu metallerin yarısından fazlası ile dörtte üçünü yerel geri dönüşüm ile karşılama potansiyeline sahiptir. Ayrıca kritik hammaddelerin ikamesi olabilecek alternatif materyaller ve süreçlerin geliştirilebilmesi için Ar&In çalışmaları güçlendirilmelidir. Örneğin ABD'de Microsoft ile

⁴² Competitiveness Coordination Framework.

⁴³ Qualified majority voting.

⁴⁴ Critical Raw Materials Act - CRMA.

⁴⁵ Critical Raw Material Platform.

Enerji Bakanlığı bünyesindeki *Pacific Northwest National Laboratory*, yapay zekâ kullanarak bataryalardaki lityum içeriğini %70 düzeyinde azaltma potansiyeline sahip -doğada bulunmayan- yeni bir materyal geliştirmiştir.⁴⁶

Rapora göre Avrupa Birliği'nin ayrıca derin deniz madenciliğinin potansiyelini dikkate alması gerekmektedir. Yapılan tahminlere göre deniz yatağı yüksek miktarda bakır, titanyum, magnezyum, kobalt, nikel ve nadir toprak elementleri barındırmaktadır. Avrupa Birliği'nin küresel ölçekte altyapı projelerine yatırım yapma stratejisi olan *Küresel Geçit*⁴⁷ girişimi -boyutu genişletilerek- kritik hammaddelerin tedarikinde değerlendirilebilir.

Altıncı olarak rapora göre Avrupa Birliği'nin karbonsuzlaşma hedefleri rakiplerinden daha iddialıdır ki bu durum Avrupalı şirketler için kısa vadede ekstra maliyet anlamına gelmektedir. Avrupa Birliği, sera gazı salınımını 1990'a kıyasla 2030'a kadar %55 düşürme noktasında bağlayıcı bir karar almıştır. ABD ise 2005'e kıyasla 2030'a kadar %50-52 düzeyinde bağlayıcı olmayan -ve daha küçük- bir hedefe sahiptir. Avrupa Birliği aynı zamanda ciddi bir karbondioksit fiyatı uygulaması getirmiştir. En büyük dört enerji yoğun sektörde (kimyasallar, temel metaller, metal olmayan mineraller ve kâğıt) karbonsuzlaşmanın gelecek 15 yıllık dönemde tam 500 milyar avroya mal olması beklenmektedir. Ayrıca taşımacılık sektörünün karbonsuzlaşmaya "dirençli" bölümleri olan deniz ve hava taşımacılığındaki yatırım ihtiyacı 2031-2050 arasında yılda 100 milyar avro civarındadır.

Rapora göre karbonsuzlaşma hedefine ulaşabilmek için mevcut tüm çözümlerden -*yenilenebilir enerji, nükleer enerji, hidrojen enerjisi, biyoenerji ile karbon yakalama, kullanım ve depolama*- istifade edilmelidir. Bunun için de çok ciddi düzeyde kamu-özel sektör yatırımları hayata geçirilmelidir. Ayrıca *Emisyon Ticaret Sistemi*'nden⁴⁸ elde edilen gelirin görece büyük bir kısmı enerji yoğun sektörlerin karbonsuzlaşması için ayrılmalıdır.

Ayrıca rapora göre karbonsuzlaşma politikası çerçevesinde otomotiv sektörü için bir endüstriyel aksiyon planı hayata geçirilmelidir. Bu bağlamda üretimin ciddi düzeyde Avrupa Birliği dışına kaymasının ve Avrupalı fabrikaların/firmaların devlet destekli yabancı üreticiler tarafından hızla ele geçirilmesinin önüne geçilmelidir. Dahası otomotiv ekosistemindeki değer zincirlerinin yatay yakınsamasını (*yani elektrikleşme, dijitalleşme ve döngüsellik*) ve dikey yakınsamasını (*yani kritik hammaddeler, bataryalar, taşıma ve şarj altyapısı*) sağlayacak bir endüstriyel yol haritası ortaya konulmalıdır.

Öte yandan rapora göre yeşil enerjide kapasite artışının daha güçlü bir şekilde sağlanabilmesi için süreci hızlandırmaya dönük önlemler ve acil durum regülasyonları *ısı ağları, ısı jeneratörleri, hidrojen ve karbon yakalama/depolama altyapısı* alanlarına da uygulanmalıdır. Ayrıca yeşil enerji kurulumunda izin süreçlerinin dijitalleştirilmesine izin veren kurumların kaynak eksikliğinin giderilmesine daha fazla odaklanması gerekmektedir.

⁴⁶ New material found by AI could reduce lithium use in batteries. <https://www.bbc.com/news/technology-67912033>.

⁴⁷ Global Gateway.

⁴⁸ Emissions Trading System - ETS.

6. Genel Tartışma

6. Genel Tartışma

Avrupa'nın dünya ekonomisindeki ve öncü teknolojilerdeki ağırlığının istikrarlı bir şekilde azalmakta olduğu ve Avrupa'nın uzun süredir siyasi olarak oldukça dağınık bir görünüm sergilemekte olduğu dikkate alındığında Draghi öncülüğünde hazırlanan *Avrupa Rekabetçiliğinin Geleceği* raporunun doğru bir zamanlamaya sahip olduğu söylenebilir.

Geniş bir ekip tarafından hazırlanan bu kapsamlı raporda Avrupa'nın içinde bulunduğu durum çeşitli boyutlardan analiz edilmekte ve Avrupa Birliği'nin küresel bir aktör hâline gelebilmesi için birçok çözüm önerisinde bulunmaktadır.

Raporda Avrupa'nın geride kalmaya başlamasının yakın nedenleri arasında temelde ileri teknolojide, inovasyonda, eğitimde ve savunma sanayiinde yaşanan durgunluk/durağanlık öne sürülmektedir. Bütün bu "sorun alanlarının" temelde neden ortaya çıktığına ise raporda hiç değinilmemekle birlikte Avrupa'da yeterli bütünleşme ve koordinasyon olmamasının temel sorun olarak varsayıldığı görülmekte ve çok daha bütünleşik ve güçlü bir Avrupa Birliği temel çözüm olarak sunulmaktadır.

Bununla birlikte Avrupa'nın ekonomik büyüklüğünü ciddi şekilde artırdığı İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde şimdikinden daha fazla değil daha az bütünleşik ve koordineli olduğu dikkate alındığında Avrupa'nın bir bütün olarak neden geride kalmaya başladığına dönük söz konusu teşhisin boşa düştüğü görülmektedir. Şu hâlde yaşanan sorunların nedenlerinin başka yerlerde aranması gerekmektedir. Avrupa'nın genel olarak "dinamizmini" yitirmekte olduğu ortadadır ve bunun *temel nedenleri* arasında -dünyanın düzleşme eğiliminde olması prensibi kapsamında- Çin başta olmak üzere *Avrupa-dışı dünyanın* çeşitli boyutlarda *kendini ortaya koymaya başlamasının* yanı sıra -raporda çok kısaca tehdit olarak değinildiği üzere- Avrupa'nın demografik yapısının bozulma eğilimi içerisinde olması önemli bir yere sahip görünmektedir. Bunların yanı sıra Avrupa ekonomisinin çeşitli boyutlarda -klasik bir şekilde- *yaşlanma eğilimi* içerisinde olduğu görülmektedir. Ekonomik dinamizmin korunması noktasında modern dünyada ekonominin ihtiyaç duyduğu şekilde ve boyutlarda vasıfsız/vasıflı "göçmen işgücü akışı" kritik bir öneme sahip olabilmekle birlikte ABD'nin geniş bir şekilde yararlandığı bu "imkândan" Avrupa ancak kısmi ölçüde istifade edebilmektedir. Avrupa'da aşırı sağın sergilediği yükselişin söz konusu sorunları/durumları iyileştirmek bir yana daha da kötüleştireceği ise açıktır.

Öte yandan Avrupa'nın geride kalmaya başlamasının arka planında yatan temel nedene dönük teşhis temelde sorunlu olsa da raporda ortaya konan çeşitli çözüm önerilerinin tam manasıyla hayata geçirilebilmesi durumunda hedeflenen amaçlara ulaşılacağı söylenebilir. Bununla birlikte raporda ortaya konulan çözüm önerileri Avrupa'nın şimdikine kıyasla ve daha önce hiç olmadığı kadar bütünleşik hâle gelmesini, ülkelerin karar alma mekanizmalarının büyük kısmını Avrupa Birliği'ne devretmelerini ve nihayetinde ortaya fiilen bir *Avrupa Birleşik Devletleri*'nin çıkmasını gerektirmektedir.

Avrupa ülkeleri arasında önemli düzeyde bir ekonomik/ticari etkileşim ve ortak kimlik/çıkar algısı bulunmakla birlikte bunların "sınırlılıkları" dikkatlerden kaçmamalıdır. Mevcut ortak kimlik/çıkar

algısı düzeyinin şimdikinden çok daha bütünleşik bir Avrupa Birliği için yeterli olmadığı ise ortadadır.

Ayrıca Avrupalı ülkelerin ve -güney-kuzey ve doğu-batı eksenleri başta olmak üzere- Avrupa'daki farklı bölgelerin "ekonomik çıkarlarının" birbirleriyle tamamen veya çoğunlukla aynı olduğunu varsaymak hatalı bir çıkarım olacaktır. Dünyanın her yerinde komşu ülkeler arasında -eşyanın tabiatı gereği- ciddi düzeyde bir "çıkar ortaklığı" olmakla birlikte aynı coğrafyada bulunan ülkelerin (komşu ülkelerin) çıkarlarının -bölge dışı ülkelere gelecek doğrudan/dolaylı yatırımlar ve bölge dışı ülkelerin ekonomik taleplerini karşılama noktasında kendi aralarında yaşayacakları rekabet ekseninde- önemli oranda çelişeceği unutulmamalıdır. Genel olarak ise kıt kaynakların ve "kıt imkânların/fırsatların" hüküm sürdüğü bu dünyada sadece ülkeler arasındaki işbirliği olanaklarına odaklanıp çatışma noktalarını dikkate almamak doğru bir analiz olmayacaktır. Bu genel çerçeve Avrupalı ülkeler için de doğal olarak aynen geçerlidir. Bununla birlikte raporda yapılan şey de tam olarak budur: Raporda Avrupalı ülkeler arasında tam bir çıkar uyumu olduğu varsayılmakta ve üye ülkelerin ortak çıkarları merkeze alınıp aralarındaki çatışma/rekabet boyutu tamamen göz ardı edilmektedir.

Öte yandan Avrupa Birliği'nin toplam bütçesi -rapordaki temel çözüm önerisi dikkate alındığında- üye ülkelerin toplam GSYH'lerinin %1'i gibi oldukça düşük bir düzeydedir. Söz konusu bütçenin yaklaşık üçte ikisi de ortak tarım politikası ve dengeli büyüme/kalkınmaya ayrılmış durumdadır.

Şu hâlde mevcut bütçe büyüklüğüne ve sahip olunan önceliklere bakıldığında Avrupa Birliği aslında *bütünleşik bir uluslar-üstü* yapılanma değil kısıtlı bir ortak paydanın belirlediği dar bir çerçeveye sahip *ülkeler-arası bir parasal/ticari kulüp* hükmündedir. Mesela *Avrupa Uzay Ajansı'nın*⁴⁹ üye ülkelere yatırımı -ortak fayda ve çıkar prensibine göre değil de- üye ülkeler tarafından yapılan finansal katkı düzeyinde yapması -birlik mantığından ziyade- *kulüp mantığına* sahip olduğunun önemli bir göstergesi niteliğindedir. Avrupa Birliği'nin şu ana kadar gördüğü temel vazife *Avrupa içi* para, mal ve işgücü dolaşımını kolaylaştırmak olmuştur. Bunlardan ilkinde ciddi düzeyde bir başarı elde edilirken ikinci ve üçüncüde başarı düzeyi de görece sınırlıdır.

Avrupa Birliği'nin siyasi ve ekonomik olarak çok daha hükümlü ve güçlü hâle gelmesi ve üye ülkelerin siyasi ve ekonomik güçlerinin ciddi/büyük bir kısmını Avrupa Birliği'ne devretmeleri pek mümkün görünmemektedir. Bu nedenle Avrupa Birliği ulaşılması çok zor bir hedefin peşinden koşmak -ve üstelik üye ülkelerin memnuniyetsizliğini/gazabını üzerine çekme riskiyle karşı karşıya kalmak- yerine daha etkin/verimli bir yapıya kavuşup daha gerçekçi ve nokta atışı hedeflere odaklanması durumunda önemli düzeyde mesafe katedebilecektir. Bu bağlamda Avrupa Birliği'nin -raporda serdedilen bazı çözüm önerileriyle uyumlu bir şekilde- mevcut gücünü konsolide ederek belli hedeflere/projelere yoğunlaşması ve böylece Avrupa Birliği'nin belli projeler üzerinde ortaklıkların yapıldığı bir birliğe dönüşmesi Avrupa'nın çıkarına en uygun çözüm önerisi olabilir.

⁴⁹ European Space Agency - ESA.

Raporda "eğer harekete geçmezsek, refahımızdan, doğamızdan veya özgürlüğümüzden taviz vermek zorunda kalacağız" denilmektedir. Belirtmek gerekir ki yanlış teşhis ve gerçekçi olmayan bir tedavi yöntemi hiç harekete geçmemekten daha kötü sonuçlar doğurabilir.

Draghi önderliğinde hazırlanan bu rapor her ne kadar hırs ile realite arasına sıkışmış ve gerçekçi olmayan varsayımlara/hedeflere sahip olsa da zamanlamasının yanı sıra Avrupa'nın yaşadığı gerilemeyi ve önündeki tehlikeleri çeşitli boyutlarda ortaya koyabilmesi bağlamında değerlidir/önemlidir.

Küresel/bölgesel *denge* ve *dengesizliklerin* güncellenmeye başladığı ve mevcut dünya sisteminin çatırdamakta olduğu bu çağda Türkiye olarak da bütün boyutlarda "mevcut durumumuzu" -artılılarıyla/eksileriyle ve fırsatlarıyla/tehditleriyle- derinlikli bir şekilde "anlamamız" ve orta/uzun vadede ulaşmak istediğimiz somut hedefleri net bir şekilde belirleyip bunlara göre bir "yol haritası" oluşturmamız gerekmektedir.

HIRS İLE REALİTE
ARASINDA SIKIŞMIŞ BİR
AVRUPA BİRLİĞİ:
DRAGHI RAPORU

EKİM 2024